

Эхэ хайхан нютагаа эб хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995
ОКТАБРЬ
11
Намарайдуца хүлэгтөн
тахя
һарын 18
СРЕДА
гарагай 4
№192 (19285)
Газетын сэн
хэлсээг.

ИИМЭ ЦЕХ БИИ

Иймэ цех бии модон ой модоной хүдэлмэрилэгшэдэй гажалтэ һайндэрэй болоходо, Улаан-Үдын орден то локомотив-вагон заһабарилгын модо үйлэдбэрийдэг цехэй коллектив эрэлсэбэ. Заводой барилгашад, заһабарилгын, модельнэ, дизельнэ болон үшөө хэдэн тус цехэй бүтээһэн продукци хэрэглэнэ ажалай үндэр амжалтануудаар мэргэжэлтэ эрөө угтаба гэжэ бэшэдэг, магтадаг байһан бди. Мүнөөмнай саг ехээр хубилаа. Модо эрлэгшын цех хүндэһэн байдалда оронхой. 8 туршада продукци бүтээхэ түсэбтэ даабарья 13 процентээр дүүргэе. Продукциинь өөрын сэн 128,7 процентдэ хүрэнхэй.

хэрэгсэлнүүдыешье олохонь хүндэ болонхой һэн гүб даа, - гэжэ модо үйлэдбэрийдэг цехэй начальник В. В. Горивценко продукциин сэнгэй үнэтэй болоһон ушар тайлбарилна.

Энэ жэлэй табан һарын туршада тус цехэй үйлэдбэрийн хэмжээн 20 процентээр доошолһон байгаа. Модоёо зөөхэдэнь, хабарай һайрамай үер ехэ һаад хээ. Гэбэшье зунай һарануудта байдалаа нэгэ бага һайжаруулба. Ушар тиимэһээ үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал, үйлэдбэрийн хэмжээн 4,4 процентээр дээшэлээ.

- Мэргэжэлтэ һайндэрөөрөө түрүү хүнүүдэ нэрлыт, - гэжэ тус цехэй начальнигы гуйхада:

- Нэрлэхэнь хүшэр байна. Юуб гэхэдэ, цехнай түсэбөө дүүргэнэгүй. Модоёо зөөжэ шадаагүй дээрэһээ зарим хүдэлмэришэдөө түлбэригүй амаралтада гаргаха ушартай болоһонди. Иимэ байдалда зоной хүдэлхэ зориг унтарна, - гэжэ хэлээ һэн.

Тиигэбэшье Кикэдэ хүдэлдэг модо отологшод Александр Павлович Чебунин Сергей Леонидович Уржумов хоёрые нэрлыт гэжэ хэлээ.

"Эдэ үдэрнүүдтэ һайн газарта орожо, жэлэй дүүрэтэр үйлэдбэрийн гөө хэмжээе бага ханааршые һаань дээшлүүлхэ байхабди," - гээд, Кикын ой модоной ажахы АВРЗ хоёрой "Удаан болзорто ой модо хэрэглэхэ тухай" хэлсээ баталһан документ намда харуулаа һэн. Тэрэ хэлсээнэй ёһоор, Кикын ой модоной ажахы 2005 он болотор модотой газараар таһалгаряагүй хангаха уялгатай.

Манай зураг дээрэ хоёр үүри нүхэд - модошо дархашуул Баир Арбалжанов, Цырен-Даша Биликтуев гэгшэдэе харанат. Тэдэнэр "Жилгражданстрой" трестын акционернэ бүлгэмэй 3-дахи управлениин эгээл залуу мэргэжэлтэц болоно. Наһаараа залуушые һаа, тусгаар онсо шадабаритай мэргэжэлтэд гэжэ тоологдодог залуу хүбүүдэй хэһэн ажал шанараараа онсо илгардаг байна. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АРХИ ХУДАЛДАХА ШЭНЭ ГУРИМ ТУХАЙ

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ архийн продукци оптово гуримаар худалдаха зүбшөөл үгэхэ тухай" тогтоол Буряад Республикын Правительство баталан абаба.

Россин Федерациин Правительствын "Зарим түхэлэй ажал ябуулагда лицензи олгохо тухай" тогтоолдо, бусад зарим документнүүдтэ үндэһэлэн, тус тогтоол дотор иигэжэ заагдаа гэбэл:

1. Архийн продукцида гүрэнэй монополи хангаха талаар гүрэнэй инспекциин зүгһөө үгтэдэг гүрэнэй лицензиин үндэһөөр архийн оптово худалдаа наймаан бэелүүлэгдэхэ гэжэ тогтоохо.
2. Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ архийн продукци оптово гуримаар худалдалдаа гүйсэхэхы засагай зургаан - Буряад Республикын Худалдаа наймаанай, нөөсөнүүдэй, регионууд хоорондын холбооной талаар гүрэнэй комитет зүбшөөл үгэжэ байха гэжэ тодорхойлохо.

Республикын дэбисхэр дээрэ архи оптово гуримаар худалдаха

эрхэдэ хүртэһэн предприятинуудта гол эрилтэнүүд тогтоол дотор табигдаһан байна. Ямар предприятида, эмхидэ гү, али юридическэ нюурта дурсагдагша зүбшөөл үгтэхэ гэбэл:

- өөһэдын мэдэлдэ гү, али арендын гуримаар нэгэ жэлһээ доошо бэшэ болзорто харууһатай складай байртай һаа;
- архи абаха гү, али эльгээхэдээ, ажахын тогтонжонги харилсаануудтай һаа;
- ороһон продукциин шанарай хойноһоо хинаха мэргэжэлтэдтэй байбал;
- предприятиян финансын байдалай тогтууритай һаа.

Буряад Республикын Худалдаа наймаанай, нөөсөнүүдэй, регионууд хоорондын холбооной талаар гүрэнэй комитедэй зүбшөөл абахын тула тусхай мэдүүлгэ бэшэхэ, предприятиян бүридэлдэ абтаһан тухай үнэмшэлгын буулгабары, бусадшые зарим документнүүдые бэлдэхэ хэрэгтэй.

"Пульс-Радио": жэлэй ой

Жэлэй саада тээ, октябрийн 10-да, Улаан-Үдэдэ "Пульс-Радио" радиостанциин дохёонууд түрүүшынхөө эдэлээ һэн. Энэ хадаа Буряад орондо байгуулагдаһан гүрэнэй бэшэ түрүүшын радиостанци мүн болоно. Тэрэнэй дамжууланууд бүхэли сүүдхэ соо таһалгаряагүй агаарай долгиндо эдэлдэг гэжэ улаан-үдэнхид һайн мэдэнэ. Радиостанци жэлэй туршада хүн зоной зүрхэ сэдхэл буяажа шадаа. Бусад каналуудта орходо радиостанциин каналаар ород хэлэн дээрэ хүгжэм ходо дамжуулагдадаг. Гадна сүүдхын ямаршые сагта радиостанцида ерэжэ, дуратай хүгжэм захиха, олон асуудалнуудаар

хөөрэдөөнүүдые хэжэ болохо юм. Хэлхээ холбооной мүнөө үеын хэрэгсэлнүүдые ашаглаһан, "Пульс-Радио" республикын аймагууд руу дамжууланууды хэжэ болохоор хараална. Тиихэдээ аймагуудай түбүүд руу хэжэ дамжуулануудын түлөөһөгүй байха юм.

Хүгжэмтэ дамжуулануудһаа гадна радиостанци хүн зондо тон шухала мэдээсэлнүүдые, соносхолнууды дамжуулдаг, гадна радиовикторинууды эмхидхэдэг, хөөрэдөөнүүдые үүдхэдэг. "Пульс-Радио" радиостанциин эмхидхэн байгуулагшань акционернэ "Пульс Бурятии" бүлгэм юм.

ТУСХАЙ КОМИССИ

Тусхай комисси шалгажа, тэдэнэй тухай байдлые батадхаха ёһотой. Тусхай комисси гээбэл, арсадаатай тусхай комисси шэнээр оршуулха гээбэл, эрдэмтэд, уран болон журналист-уудһаа бүридүүлэгдэдэг энэ комисси элдэб үгүүлэлнүүдые тусхай комисси гээбэл, арсадаатай тусхай комисси шэнээр оршуулха гээбэл, эрдэмтэд Л. Шадаров, В. И. Рассадин, Ц.-Д. Будаев болон бусадтай тусхай комисси ородог терминологи комисси Буряад Республикын Президентын тусхай комисси, уран зохиолшо Н. Г. Шадаров хүтэлбэрлэхэ байна.

ХЭДЭХЭН МҮРӨӨР

Тусхай комисси шалгажа, тэдэнэй тухай байдлые батадхаха ёһотой. Тусхай комисси гээбэл, арсадаатай тусхай комисси шэнээр оршуулха гээбэл, эрдэмтэд, уран болон журналист-уудһаа бүридүүлэгдэдэг энэ комисси элдэб үгүүлэлнүүдые тусхай комисси гээбэл, арсадаатай тусхай комисси шэнээр оршуулха гээбэл, эрдэмтэд Л. Шадаров, В. И. Рассадин, Ц.-Д. Будаев болон бусадтай тусхай комисси ородог терминологи комисси Буряад Республикын Президентын тусхай комисси, уран зохиолшо Н. Г. Шадаров хүтэлбэрлэхэ байна.

заһабарилгада Правительствыннай нөөсэ жасаһаа мүнгэн үгтэбэ гээшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад болон инвалидуудай госпитальдо эмнэлгын түхээрлэгэ худалдан абахыень 60 мянган долларой хэмжээнэй туһаламжа

үзүүлэгдэбэ. Гүрэнэй академи эргэтэй болоһонтойнь дашарамдуулан, һуралсалай аудио-компьютерна техникэ худалдан абахынь түлөө Бурядай гүрэнэй хүдөө ажахын академидэ, Зүүн-Сибирийн соёл болон искусствын академида республикыннай валютын фондһоо 5-5 мянган Америкын доллар үгтэбэ

Кабанскы район

"Энхэлэгэй" агнуурийн заказнигай 12 мянган гектар буга, хандагайн байрладаг газарта агнуури эрхилэлгэ хоригдожо, гүрэнэй хууляар хамгаалагдаба. Хойто хилэнь Байгалай эрьһээ Хуушан Энхэлэг һуурин хүртэр, Энхалука горхонтой, Загза, Бадаанта, Дулаанский Калтус гэжэ үзэсхэлэн һайхан, бүтүү намаг налхитай газарнууд ороһоно. Иигэжэ буга хандагайнуудай тоо толгойе

олошоруулха дүүрэн арга олдобо гээшэ.

Мүн Баргажанай аймагай Уланай заказнигай 25 мянган гектар газарта баһал иимэ эрхэ үгтөө.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэлбэлэй албан.

РЕСПУБЛИКЫН ХУБИ ЗАЯАНАЙ ТҮЛӨӨ ХАРИУСАЛГАТАЙ БАЙХА

Табан жэлэй саада тээ, октябрийн 8-да, республикын арбан хоёрдохи зарлаай Верховно Соведай хоёрдохи сесси дээрэ удаан зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр Буряадай АССР-эй бүрин эрхэтэ гүрэн болохо тухай Деклараци абаха тухай шийдхэбэрийн түлөө бүгэдэ дуугаа үгэһэн байна. Энэ шухала документын абтахада, Буряад Республикада ажаһуудаг ямаршье үндэһе яһанай бүхы арад зон хэдэн олон зуун жэлэй түүхэдэ түрүүшынхөө газар нотагайнгаа эзэн байха эрхээ бэлүүлхэ, республикынаа хуби заяанай түлөө харюусалгатай байха аргатай болоһон байна.

Табан жэлгээшмэнай түүхын хэмжээгээр багахан болзор аабдаа. Харин политическэ үйлэ хэрэгүүдээр утаа элбэг мүнөөнэй сагта ямар юумэнэй хэгдэһые хаража үзэхэдэ, демократийн, хубилган шэнэхдэлгын шэглэһые ямараар баримталһанай дүн гаргахата, яһала горитой болзор ха юм.

Бүрин эрхэтэ болохо тухай Деклараци абахадаа, найдаһан юумээ хүсэлдүүлжэ, бэлүүлжэ шадаа гэшэ гүбди гэһэн асуудалда харюусаһынгаа урда тээ 1990 ондо тус түүхэтэ документын хайшан гэжэ абтаһан тухай дурдаха дурбан хүрэнэ.

РСФСР-эй арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд дээрэ дурасхаалта үйлэ хэрэгүүдтэ эхин габидаһан гэжэ тэмдэглэлтэй. Тэрээн дээрэ ССР Союзтай таһаршагүй хубин болохо Россин бүрин эрхэтэ болохо тухай асуудал түрүүшынхөө табигдаа бэлэй. Тиэхэдэ бүхы Росси, бүхы орон түрэ РСФСР-эй арадай депутадуудай съезд дээрэ боложо байһан үгэ буялалдаануудай, эдэбхитэй хөөрөлдөөнүүдэй хойноһоо анхаралаа нэгэшье хулахангүйгөөр адаглаһан байна. Буряадай АССР-эй арадай депутадууд иимэ хөөрөлдөөнүүдэй үедэ мүн лэ өөһэдэньгөө республикыне бүрин эрхэтэ гүрэн болгохо тухай бодолдо эзэлэгдэһэн байха гэжэ һананаб.

Тиэхэдэ Россин депутадууд олонхи дуугаар Деклараци баталан абаа һэн. Автономито байгууламжанууд, эгээн түрүүн республиканууд бээ даагаад, өөһэдэньгөө асуудалнуудые шийдхэхэ эрхэтэй гэжэ съезд дээрэ абтаһан Деклараци дотор тэмдэглэгдэнэ. (Россин мэдэлдэ өөһэдэньгөө дураар дамжууланһаа бэшэниинь).

Республикын арадай депутадууд, түрүү эрдэмтэд, засаг түрын ажалтан, журналистүүд, олонийтын түлөөлэгшэд, политическэ партинууд болон хүдэлөөнүүд Буряад Республикын бүрин эрхэтэ гүрэн болохо тухай Декларацийн проектнүүдые зохиёжо эхилһэн байна. 1990 оной зунай болон намарай хэдээн һара соо республикын олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлүүдтэ Декларацийн зургаан проект толилогдоо һэн. Эдэ проектнүүд бэе бөөһөө онсо илгаатай байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Буряадай холо ойрын нотагуудта ажаһуудаг хэдэн зуугаад хүнүүд радио болон телевиденидэ, газетэнүүдтэ үгэ хэлжэ, Деклараци ямар байха ёһотойб гэжэ өөһэдэньгөө һанамжануудые хубаалдаа. Хүн бүхэнэй эрхэ сүлөөгэй, уялгануудай, эрхэнүүдэй үргэдхэгдэбэл, байдал тэд ондоо болохо һэн.

Республикын Верховно Соведай хоёрдохи сесси хүдэлмэрээ октябрийн 8-да эхилээ. Тэрээн дээрэ

республикын бүрин эрхэтэ болохо тухай Декларацийн проект тушаа зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудал табигдаһан байна. Верховно Соведай Президиумэй байгуулан тусхай комисси Декларацийн зургаан проект сооһоо һайн пунктнуудыне шэлэжэ, үшөө нэгэ проект байгуула талаар нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулжа гараа. Сессийн хүдэлмэридэ 169 арадай депутадуудай 140-ниинь хабаадаа. 20 гаран депутат Буряадай АССР-эй Верховно Соведай Түрүүлэгшэ С.Н.Буддаевай хэһэн элидхэл тушаа зүбшэн хэлсэгдэхэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, өөһэдэньгөө һанамжа дурадхалнуудые оруулан байна.

Экономикыне үндэһөөрнь хубилгажа эхилхэдэ, социальн-политическэ байдал шахардуу болохо, ёхэ туршалганууд хүлээхэ, тиимэһээ түргэн болзор соо байдал тогтонжоруулха талаар тодо шийдхэбэринүүдые абаха хэрэгтэй гэжэ С. Н. Буддаев эгээн түрүүн тэмдэглээ һэн. Республикын ажабайдалда хабаатай асуудалнуудые бээ даагаад, шийдхэгдэхэ бүрин эрхэтэ болохо тухай Деклараци баталан абалга гол үүргэ дүүргэхэ гэжэ Верховно Соведай Түрүүлэгшэ тиэхэдэ тон зүб мэдүүлһэн байна.

Сесси дээрэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн бээ даанги байдал, бүрин эрхэтэ болохо тухай Деклараци шухала хэрэгтэй гэжэ тэмдэглээ бэлэй. Деклараци хадаа республикын шэнэ Конституци зохиёон абалгын, Федеративна болон союзна хэлсээнүүдые баталалгада үндэһэн боложо үгэхэ гэжэ сессидэ суглараһан ойлгожо байгаа.

Декларацийн баталаһан абтабал, Россин Федерацида бүрин эрхэтэ гүрэн болохо тухай мэдүүлһэн табиха республика болохо гэжэ Буряад Республика тухай Верховно Соведай Түрүүлэгшэ мэдээсээ һэн. Татарстан, Коми, Карели болон Яхад бүрин эрхэтэ болохо тухай шийдхэбэринүүдые абаһан байгаа.

Республикын ерээдүйн нэрэ тухай асуудалда онсо анхарал хандуулагдажа, зарим депутадууд "Буряад-Монголой АССР", бусаднь "Буряад Республика" гэжэ нэрлэхые дурдаха. Олонхи дуугаар "Буряадай АССР" гэһэн нэрэ шэлэгдэбэшье, удаадахи нэгэ сесси дээрэ арадай депутадууд энэ асуудалда дахяад бусажа, "Буряад Республика" гэһэн нэрэ үгэхэ гэһэн шийдхэбэри нэгэн дуугаар абаа бэлэй.

Бүрин эрхэтэ болохо тухай Декларацийн түлөө 136 депутат дуугаа үгэһэн байна. Үндэһэн хэлээ, соёлоо, ёһо заншалануудаа нарин нягтаар сахин абажа ябаха эрхын түлөө хүн бүхэн дуугаа үгөө ха юм. Ганса арадай депутадуудай бэшэ, харин бүхы арад зоной абаһан шийдхэбэри гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй.

Бүрин эрхэтэ болохо тухай Декларацийн абтаһанһаа хойшо тэбхэр табан жэл үнгэршэбэ. Энэ хугасаа соо бүхы орон дотор политическэ удхатай үйлэ хэрэгүүд олон байгаа. ССР Союз үгы хэгдэжэ, Росси бээ даанги гүрэн болоо. Федеративнашье, союзнашье хэлсээнүүд гар табигдаһанһаа, хүсэндөө оруулаһангүй үлэшөө...

Бүрин эрхэтэ болохо тухай Декларацийн удаа болон үүргэдэ онсо анхарал хандуулагдаа. Гэхэ зуура, тус документ шэнэ байдалда республикын хүгжэлтэдэ ямараар нүлөөлнэб? Демократие нэбтэрүүлхэ ябуулагда, нотагай өөһэдэньгөө хүтэлбэрилгэдэ оролгодо ехээр нүлөөлөө гэжэ хэлэлтэй. Республикын Верховно Соведай сесси дээрэ республикын шэнэ Конституци абтаа, харин һаяшаг үнгэргэгдэһэн Арадай Хуралай зургаадахи сесси дээрэ "Буряад Республикада нотагай өөһэдэньгөө хүтэлбэрилгэе эмхидхэлгын юрэнхы гол ёһонууд тухай" гэһэн Хуули

баталаһан абтаа. Эдэ түүхэтэ документнууд 1990 октябрийн 8-да зарлаһан республикын Верховно Соведай хоёрдохи сессийн шийдхэбэринүүд бэлүүлгын үргэлжэлэл болоно гэжэ хэлсэбэл болохогүй.

Экономическа талаар бүрин эрхэтэ болохо олон хэмжээнүүд абтаһан байха юм. Жэшээлбэл, болон бодото нюурнууд бээ даагаад, экономика ажал ябуулха эрхэнүүдтэй болоно. Эдэ эрхэтэ батадхана хэдэн арбаад хуулинууд абтажа хүсэндөө оронхой.

Гэбэшье эдэ ябууланууд гүнзэгьрүүлгэдэ Энээнһээ уламжалан, экономикын бүхы секторон үйлдбэрийн доройтон уналгы тогтоожо шаданан Манай регионот байгаа болон бусад нөөсөө хабаатай асуудалнууд хүсэд һайнаар шийдхэгдэхэ. Эндэ һая Россин Федерацийн болон Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай хоорондо эрхилхэ хэрэ ба эрхэ түлөөлгөнүүдые амярлаха тухай Договорт табигдаһан байна. Энээнине урагшаа нэгэ алхам гэжэ тоололтой ааб даа. Гэбэшье энээгээр аманаргүйгөөр бүрин эрхэтэ болохо талаар үшөө хэмжээнүүдые бодотоор бэлүүлхые оролдохо хэрэ Харин гүрэнүүдтэй, гадаадын фирмэнүүдэй экономика харилсаануудые гуримшуулан хүтэл гэһэн гол зорилго урдаа табиха ёһотойбди. Энэ т манай хүршэнэртэрэ тоодо Саха (Яхад) Республикы маанадые холо хойноо орхинхой. Тэдэнэр гада инвестицинүүд болон урьһаламжануудые хүтэл дүүрэнээр хэрэглэнэ.

Байгал нуурые хамгаалха тухай Хуули үшөө абта Энэ шухала хуулида үни хада гар табигдаха байгаа...

Национальна талаар бүрин эрхэтэ болохо тухай аһа яһала һайнаар шийдхэгдэнэ гэжэ тоолохо байна. Гүрэн хэлэнүүд тухай Хуулин абтагдаһанһаа хойшо гүрэн хэлэн ородтол адли гүрэнэй хэлэн гэжэ тоолохо болоо. Хуулин абтагдахада, бүхы асуудал шийдхэгдэбэ гэжэ тоолохоор бэшэ ааб даа. Энэ урдманай нилээд ехэ хүдэлмэри хүлээнэ.

Буряад Республикын Верховно Соведай Арадай Хуралай Хүдэлжэ эхилжэ жэлһээ үлүүтэйхэн саг үнгэрөө. Гэбэшье энэ болзор 30 хуули баталаһан абтаа. Республикада засаг харилсаанууд гуримшуулагдаа гэжэ хэлээ һаамги, болохогүй. Нютагай өөһэдэньгөө хүтэлбэрилгэ эмхидхэлгын юрэнхы гол ёһонууд тухай хуули Конституционно комисси тухай Хуули бэлэй хэрэгтэй. Конституционно комисси тухай Хуули Буряад Республикын Үндэһэн Хуулида хубилланууд оруулха аргатай. Ушар юуб гэхэдэ, республика дотор политическэ, экономика байдал түргэн хубил хуулинуудта зарим заһабаринуудые оруулха хэрэг болоно. Тобшоор хэлэбэл, республикын хуули гаргал дээдын зургаанда, бусадшье засагай зургаануудта ажал ехэ.

Бүрин эрхэтэ болохо тухай Деклараци демократийн гүнзэгьрүүлхэ хэрэгтэ горитой үүргэ дүүргэнэ түгэсхэдөө хэлэхэ байнаб. Энэ шухала.

М. СЕВЕРОВ
Буряад Республикын
Арадай Хуралын
Түрүүлэгшэ

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИЙН ДОЛООН ХОНОГ

Буряад Республикын Правительствын Президиумэй заседани октябрийн 10-да боложо, республикын 1996 оной бюджетэй проектые хаража үзэбэ. Районууд, аймагууд болон республиканска удаа шанартай хотонуудай нотагай өөһэдэньгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай һунгалтада бэлдэхэ, тэрэнине үнгэргэхэ талаар Буряад Республикын Правительствын хэмжээ ябууланууд энэ заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталаһан абтаа. "Оюутанай гитара-95" гэжэ гитара дээрэ наадагдадаг дуунуудай уласхоорондын конкурс октябрийн 11-һээ 13 болотор, зүб шэгые зүбөөр тодорхойлохо талаар республикын түрүү һуури эзэлхы түрүү мурысоон октябрийн 14-15-да үнгэргэгдэхэ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо М.А.Спасовай ударидан хүтэлбэрилдэг министрствэнүүд болон албан зургаануудта Байгал нуур тухай асуудалые Правительствина комиссийн заседани дээрэ хаража үзэхэ документнүүд болон Байгал нуурай уһые үргэжэ, Хойто-Байгалай ой модоной ажахыда ямар гарза хохидолой ушаруулагдажа байһые тодорхойлохо талаар

материалуудые бэлдэхэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Хоёр ороной газар дээрэһээ эхи абажа, урдадаг гол мүрэнүүдые хамгаалха, хэрэглэхэ талаар Россин-Монголой хэлсээнэй хүдэлмэрийн бүлэгэй зүблөөндэ мүн лэ бэлдэхэл хэгдэжэ байһанай. Ургаса хуряаха талаар республиканска штабай нүүдэл заседани Түнхэй аймагта болохо. Промышленна предриятинуудай панхаруутгажа байһан тухай, республикын бюджетэй олзо оршын хубине нэмэхэ тухай асуудалнуудаар комиссийн заседани Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. Н. Жильцовоай түрүүлэгшэ доро октябрийн 10-да үнгэргэгдөө. Россин Федерацийн Правительстватай эрхэ түлөөлгөнүүдэ амярлаха талаар баталаһан абтаһан хэлсээнүүдтэй зохицуулан, Буряад Республикын Правительствын ажал ябуулануудай түсэб А.Н.Жильцовоай харяата албан зургаануудта табигдажа байна. Промышленностида урьһаламжа үгэхын тула "ЕЭС-эй" акцентиз байшангай хаамал гүхэлэй акционернэ бүлгэмэй вексельнүүдые "Октябрьский" гэдэг этигэмжэтэ банкда дамжуулаха хүдэлмэри энэ долоой хоногто үргэлжэлүүлэгдэхэ юм. Бусад нотагуудай предриятинууд болон

эмхинүүдтэ вахтын гуримаар ажаллаха талаар республикын хүдэлмэригүи эрхэтэдые элсүүлэн хабаадуулаха хүдэлмэри Ажалай ба хүн зоние ажалаар хангалгын министрствэдэ ябуулагдажа байна. Холын Хойто зүгэй нотагуудта эд бараа, эдлэл хэрэгсэлүүдые абааһахын тула тусхай зорилготойгөөр һомологдоһон мүнгэ зөөрийн ямараар хэрэглэгдэжэ байһые, Федеральна мүнгэн һангай управлени шалгаха юм.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. Ч. Нимаевагай хүтэлбэри доро байдаг министрствэнүүд болон албан зургаануудта республикын хүдөө нотагуудта бэлдүүлэгдэхэ хэдэн хэмжээ ябууланууд түсэблэгдэнэ. Жэшэнь, Эрдэм һуралсалай министрствын мэргэжэлтэд Хуралханай аймаг ошохо. Хүн зоной дунда санитарно-ариг сэрбэри байдалые сахиха талаар нотагай захиргаантай хамта Түрэнэй санциднадзорой түбэй нүүдэл коллеги Кабанскын райондо болохо. ГСЭН-эй түб болон республикын Элүүрые хамгаалгын министрствэ октябрийн 10-да зарлагдаһан хамтын коллеги дээрээ республика дотор венерическэ үбшэнүүдэй ямар байһан тухай, тэдэниие һэрхэлэн усадхаха тухай

асуудалые зүбшэн хэлсэхэ юм. Харууһагүй үхибүүд болон эдиршүүлэй асуудалнуудаар "түхэрээн шэрээгэй" заседани мүн лэ энэ үдэр үнгэргэгдэжэ, республикын нилсэл хотын министрствэнүүдэй, албан зургаануудай, олонийтын түлөөлэгшэд хабаадаһан байгаа. Тусхай дунда хургуулинуудай директорнуудэй суглаан октябрийн 11-дэ боложо, үнгэрһэн һуралсалай жэлэй хүдэлмэрийн дүнгүүдые согсолхо байна. Хүн зоние социальна талаарнь хамгаалгын министр С.Г.Ефимов Захаамингай аймагаар ябажа, хубин асуудалнуудаар эрхэтэдтэй уулзаха. Полиомелиит үбшэн аргалха ба тэрээнһээ һэргылхэ хэмжээ ябуулануудые эмхидхэхэ хамгаалгын министр Б.Г.Бальжировай түрүүлэгшэ доро үнгэргэгдэхэ. Буряадай телевиденээр хэгдэхэ соёлой дамжуулануудай программын ямараар зохиёдог байһан тухай үргэн хөөрөлдөөн Соёлой министрствэдэ болохо. СССР-эй арадай артист Гомбо Цыденжаповай түрээһөөр 90 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хэмжээ ябууланууд октябрийн 13-һаа 15 болотор эмхидхэгдэхэ.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. П. Табалаевай

хүтэлбэри доро хүдэлжэ зургаануудай анхаралда зоние дулаагаар, электр энергэе зохиёон хангалгын асуудал табигдаха юм. Эсэгэ ор хамгаалгын Агууехэ ветерануудай байрыгтэрэ Шэбэрэй аймгай туберкулезийн больница, Түгнын нүүр уурхай болон Улаан-Үдэ байрын гэрнүүдые барилга оперативна штабууд энэ хоногто хүдэлхэ.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Н. А. Астахов ударидадаг албан зургаанууд Улаан-Үдэ хотодо Сибирин эрхилхэ талаар комитет эблэлэй зүблөөндэ бэлдэхэгдэнэ. Республика типографитай хэлсээ баталаһан тусхай талар "Правда Бурятия" акционернэ бүлгэмэй мэдүүлгэ долоон хоногто зүбшэн хэлсээ "Авиазавод" гэжэ нээһан акционернэ бүлгэмэй ажал түлбэринүүдэ түсэжэ байлгы, балансын байгууламжа шэжэлхэ хүдэлмэри энэ хоногто үнгэргэгдэхэ.

Буряад Республикын
Президиумын
Правительствын Түрүүлэгшэ

Оронгын татуур гүнзэгышье хаа...

тэдэнэрэй талые хаража, Баруун Оронгодо колхозой центрээ холо бэшэ, нэгэ модной зайда оршодог 160 гектар сабшалан хубаажа үгөөд, тэрэниень миинтээр, колхозой хүсөөр сабшажа үгөөди. Нютагай үбгэд И. П. Бадмаев, П. Ц. Доржиев пенсионернүүдтэ сабшалан үбһэ хубаалсахада, хайн дураараа туһалалсаа.

Оронго хууринһаа 15 модной зайда, үзэсхэлэн хайхан байгаалитай Ута Булаг гэжэ аршаан дээрэ колхознигуудай амаралтын байшан барижа эхилээбди. Эндэ сезон бүхэндэ хэдэн зуугаад хүн амарха аргатай. Аршаанай уһые дулаасуула түхээрэлгэ тодхообди. Эльгэнэй, гэдһэ доторой үбшэнһөө аргалхада,

ХАМТЫН АЖАЛ ХҮСЭТЭЙ

"Хамтын ажал хүсэтэй, олоной ажал олзотой" гэнэн урданай үгэ тон зүб. Хамтаржа ажаллахада, ажалнай бүтэсэтэй болоо.

Бидэнэр, колхозой хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд, колхознигуудаараа хахад үгөө бөө бээ ойлголсонобди, гэжэ һананаб. Урдынхидал адляар нобшоронгүй, суглаа хураалнуудые түргэнөөр, үсөөнөөр үнгэргэнэбди. Халуун ажалай үедэ ахамад мэргэжэлтэд, бригадирнууд үдэрхөөдөө түрүүлэгшэдэ суглараад, тэрэ үдэртөө бүтээн хэрэгүүдээ хэлсээд, хараа бодолнуудаараа андалдаад лэ таранабди.

Хүдөөдэ хүлээгдээгүй бэрхшээлнүүд олон, энэ булганда мэдээжэ. Тиибэшье "хүшэр хүндэ байдалда орообди" гээд, колхознигууд урмаа хухаржа, сэдхэлээрээ хёморногүй. Энэ мүнөөнэй сагта тон хайшаалтай хэрэг гэжэ тоолонобди. Гансал гүрэнэй талаһаа колхозуудта туһаламжа, тэдхэмжэ үгэдэггүйнь гомдолтой. Ямаршье гүрэн хүдөө ажахыдаа туһалаад байна бшуу.

Наһатайшуула, ядуу, тулюур айлуудта туһалнабди, туһалха уялгатайбди. Мүнөө жэлдэ

таатай аршаан булагууд бии. Мүн үе мүсэ, гар, хүл аргалха аршаан соргонуудаар урдааг. Амаралтын байшангые ерэхэ жэлэй май һарада ашаглалгада тушаахабди. Улаан-Үдын зониие дүтын аршаанда амаруула, аргалха аргатай болохообди.

Мүнөө тус амаралтын байшангай дэргэдэ, мүн Улаан-Үдэ - Хяагта харгын захад, "Площадка" гэнэн газарнуудта бууза наймаалдаг 2 кафе хүдэлнэ. Хаанаһаа, ямар аргаар мүнгэ, олзо олохо бодол бидэнэрэй үдэрэй ханаан, хүниин зүүдэн болонхой. Оронгодо колхозой конторын нэгэ таһалга соо магазин нээхэеэ бэлдэнэбди. Хүдөө ажахын продукци гомдомоор үнэгүй. Нооһоёо хоёрдохи жэлээ худалдаагүй байнабди. Үдэртэ 10 центнер һү тушаанабди, тээд 1 литр һүмнай 1500 түхэригтэ болоно.

Газаамнай үдэшэ, үглөөгүүр хүйтэржэ эхилбэ. Таряагаа хуряажа дүүргээд, булта тооной малайнгаа үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ эхилбэбди. Модшо дархашуулаһаа бүридэһэн барилгашадай бригада эмхидхээбди. Хашаа хорёонуудые, далнуудые, малшадай байрануудые һэльбэн захиһын тула воскреснигүүдые эмхидхэнэбди. Малай үбэлжэлгэдэ эртээнһээ бэлдэе хаа, малай шэмые хүсэд хэрэглэжэ, ехэ мяха, һү, нооһо абахамнай арсалтагүй.

Жамса ЦЫРЕНЖАПОВ,
колхозой түрүүлэгшын орлогшо.

МЕХАНИЗАТОРНУУДТАА НАЙДАНАБДИ

Урда жэлнүүдтэ, мүнөөшье механизатор хүнэй үүргэ хүдөөдэ ехэ хүндэтэйшье байһаар. Хүдөө ажахын халбаринуудай ажал хоорондоо нягта холбоотой. Хэрбээ хабарай тарила унжагайрбал, паар хахалалга болон хони хайшалалгада хаалта болодог. Тиимэһээ ажалые саг соонь, урдань орожо бүтээхэдэ, урматай байдаг.

Манай механизаторнууд, онсолбол, комбайнернууд муу бэшээр таряа хуряалгаан бэлдээ. Мүнөө жэлдэ 2100 гектарта эртын таряа хуряабабди. Колхозоймнай 3 отделениед 16 комбайн тоологдоно. Жэлһээ жэлдэ комбайнууднай хуушарна. Һэльбэн захиһада, запас хэрэгсэлнүүд хэрэгтэй. Комбайнай ганса хайшань 400.000 түхэригтэ. Үнэтэйшье хаань комбайнуудай ехэ ремень, аккумулятор абахаш. Түлишын болон тононой насосууд хомор. Тэдэниие коммерсантнуудһаа үнэтэйгөөр, сэбэр мүнгөөр худалдажа абаха баатай болонобди. Комбайнер, механизатор бүхэн энэ байдалые хайса ойлгоно. Тэдэнэр зарим хэрэгсэлнүүдые өөһэдөө тааруулжа дархална. Энэ талаар комбайнернууд Василий Хишиктеев, Руслан Цыденов, Валерий Сулов, Владимир Бурлаков, Петр Собенников, Владимир Собенников, механизаторнууд Валерий Хазагаев, Владимир Соколов гэгшэд жолоодожо ябаһан комбайн машинуудһаа гамтайгаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэнэ.

Комбайнер, механизаторай ажал тоһо, тооһо шоройтой холбоотой, хүйтэн, халууние тэсэжэ гарадаг ха юм даа. Бидэнэр, мэргэжэлтэд, халуун хаһын үедэ комбайнер, механизатор болон жолошодой ажалые нэгэшье хаатуулахагүй гэжэ оролдодогбди. Таряа хуряалган үедэ машинын тоһо, түлишын гансал хүнэй гарта - колхозой түрүүлэгшын мэдэлдэ байгаа. Энэ ушар мүнөөнэй сагта гайхалтай бэшэ, тиигээгүйдэ аргагүй болонхой.

Валерий ТУЛБУРЕЕВ
ахамад инженер

Пенсионернүүд миин һуунагүй

Совхознай халаад, таряашадай ажахынууд боложо бутараад, бираагүйбди.

Нёдондо жэлһээ олоороо хэлсэжэ, Оронгын колхоз боложо нэгэдэбди. Ямаршье юмэн эхитэй гэжэ колхознай муу бэшээр малай үбэлжэлгэ, хабарай тарила үнэргөө. Эртээнһээ үбһэ хуряалгада орожо, 900 центнер эрхим шанартай үбһэн нөөсөлгэдөө.

Колхозоймнай хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд, булта нютагаймнай хүбүүд поли талаая, нута сабшалангаа мэдэнэ, ажалша зоноо хайса танина бшуу. Бидэнэр колхозой ажалай урагшатай ябахадань баясажа, арга шадалаараа туһалнабди - посхоод хорёолхо, полиин харуулшад болохо мэтын ажалтайбди. Правеснидэ ерэжэ, һанал бодолоо хэлсэдэг, дүй дүршэлөөрөө хубаалдаагбди. Колхозоймнай байдалай баян байбал, бидэнэр, пенсионернүүд, сэдхэл дүүрэн ажаһуухабди.

Пүрбэ-Доржо ДОРЖИЕВ,
ажалай ветеран.

Мүнөө жэлэй январь һарада һүүдээр колхозой правесни намайе залуу гунжадые адуулхыемни томинабо. Хаша-яанаһаа, айлуудһаа суглаа хашарагууд, залуу гунжадые байжа, гүүртэ эмхидхэнэ тэдэниие эжэл болгохо, адуу-

ОЛЗО АСАРАГ ЛЭ!

хань бэлэн хэрэг бэшэ байба. Хоёрдохёор, залуу малай ороондо оруулаха бүришье тариусалгатай ажал намда даалгагдаба. Түрүүлэгшын тамир тэнхээтэй тононой хашараг, гунжадые нэгэ амьяарань, дунда болон һүм бээтэйшүүдые нэгэ амьяарань илгэжа, тусгаар хорёонууд адуулбаб.

Үбһэ, холоомоор дутаагүйб, харин бухануудта эдгүүд талханай зүйлнүүд заримда таһалдааг һэн. Эбэртэ бид малаа нэгэл сагтань эдэлүүгүй уһалжа, хүнгэн бэшэ үбһэ жэлгые бараг дабажа гаргаба. Жабартаа хайн бэлнээридэ мала манааб. Бухануудта түрүүлэгш хайса эдэлүүдээб, тамир тэнхээ оруулааб. Энээнэй ашаар малаһын 15 болотор 30 толгой гунжад ороондо ороо. Мүнөө жэлэй ноябрь, декабрь һараһынуудта тэдэнэр фермэнүүд тушаагдахань.

Зунай сагта малаа эрхгүй үглөөгүүр, шүүдэр бэлшээридэ гаргажа, үдэр халуунда һүүдэртэ амаруула үдэһын боро хараан болоно манааб. Мүнөө ноно, баганаһыгты боложо, намарай һэржүү бүришье хайнаар бэлшээр хэрэглэнэб. Мүнөөнэй сагта хүсэһэн хашараг, гунжадые хубайрха ёһогүй. Үбэлжэлгэ эхилхэдэ, колхозой фермэнүүд тугаллаха 50 толгой хашара гунжадые тушаахаб. Мүнөө хэһэн ажал колхоздомнай бүтэһэ мяханай гарасые дээшэлүсэбэр олзо асараг лэ!

Олег ОМОТОВ
гүүргые дагшар

3500 ГЕКТАРТА - ПААР

Таряанай үндэр ургаса хуряахаяа һанабал, паар хахалха ёһотойбди. һүүлшын жэлнүүдтэ паар хахалха тухай хэлсэхэеэ болишоһон байгаабди.

Харин колхоз дахяад э м х и д х э г д э ж э , тоһо, түлишэ олдожо, 3500 гектарта эртын паар хахалаабди. Ерэхэ хабартаа паарай полинуудта ганса шэлиниэ тарихабди.

Даба-Дагба БАЛЬЖИЕВ,
колхозой механизатор.

АРАДАЙ АРАДАЙ

Оронгын татуур гүнзэгышье хаа,
Унаган борым хоолойсоо.
Ушарһан нүхэдүүд олонхоншье хаа,
Ушармаар гансам тээ тэрэ байна.
Сэлэнгын татуур гүнзэгышье хаа,
Шэлдэг борым хоолойсоо.
Шэнэлһэн нүхэдүүд олонхоншье хаа,
Шэнэлмээр гансам тээ тэрэ байна.

БИДЭНЭЙ ОМОГОРХОЛ

Манай Оронго нютагай эгээл хүндэтэй, нэрэ солотой хүнүүдэй нэгэн байһан Бурядай арадай уран зохёолшо Намжил Гармаевич Балданогой "Гэсэр" эпосые мүнөө үеын хэлээр найруулан бэшэһэндэнэ омогорхонобди. "Гэсэр" эпосые бэшэжэ абалгада, найруулгада, аяар 30 жэлээ зориулаа. Энэ хадаа Н.Г. Балданогой бүхы наһанайн хэрэг болоо гэхэдэ, алдуу болохогүй.

"Гэсэр" хадаа үндэһэн соёл, ёһо заншалуудһаа нэргээн хүгжөөхэ талаар арадай хүдэлөөнэй һүдэ болонго. Манай Оронгын дунда хургуулин фольклорно ансамбль "Гэсэрэй" 1000 жэлэй һайндэртэ зориулагдаһан республиканска харалгада, эдэб конкурснуудта хабаадажа, түрүү хууринуудые эзэлэ. Энэ хэрэгтэ хургуулин буряад хэлэнэй багша, Россин гэгээрэлэй отличник Янжима Мироновна Сондучевагай аша габьяа ехэ.

Ирина БАЛЬЖИЕВА,

Оронгын дунда хургуулин хуралсалай талаар директорэй орлогшо.

НЮТАГАЙ АЖАБАЙДАЛНАА

1. Оронгодо 4370 хүн ажагууна. Үнгэрхэн 1994 ондо 48 үхибүүд түрөө наа, мүнөө жэлэй 9 харын туршада 41 үхибүүн түрбэ. Нэдондо жэлдэ 32 шэнэ айл үбхинөө, мүнөө жэлдэ 20 муушуул түрэ наада үнгэргөөд байна.
2. Оронго хууринда үхибүүдэй саад ажаллана.
3. Гурбан дабхар томо, харуул уужам Оронгын дунда хургуулида 810 хурагшадые 70 багшанар хургана. хургуулидамнай республика болон аймаг соогоо мэдээжэ, нютаг нутагада хүндэтэй багшанар олон, нэрлэбэл, Т. С. Ленхобоева, В. Д. Цыденова, Л. Г. Саганова, Э. В. Бальжинимаева, З. Е. Евсеева, Х. Г. Юмова, В. Б. Цыренова, В. М. Нимацыренова, Д. Д. Бальжиева, М. И. Архипова, С. Н. Хишиктеуева, Л. Ж. Галсанова болон бусад.
4. Мүнөө хуралсалал шэнэ жэлдэ хайн бэлэдхэлтэй байхандаа, аймаг соо түрүү хуурида гаража, Оронгын дунда хургуули 500.000 түхэригэй шанда хүргөө.
5. Эдэбхи оролдолго ехэтэй, баян дүй дүршэлтэй хургуулин директор, Буряад Республикын габыята багша Владимир Хондоевич Лоциновта 100.000 түхэригэй бэлэг барюулагдаа.
6. хургуулин дэргэдэ арадай хүвэй, эдиршүүлэй "Үүрэй толон" болон ахалагша классуудай хурагшадтай фольклорно ансамбльнууд, хүгжэмэй ба хэргэжүүлэй хургуули ажаллана.
7. Сохой байшангай дэргэдэжи Оронго гэхэн дуу, хатарай ансамбль Москва, Улаан-Баатар хотнуудта бэлиг шадабарияа харуулажа, лауреат болоһон түхэтэй. 1990 ондо "Улаан-Үдэ хотодо уласхоорондын фестивалин лауреат болонхой.
8. Оронго хууринда 45 хүнийе нэгэн доро аргалха больница, арачебнэ амбулатори, фельдшерскэ пункт, аптека хүдэлнэ.

Розалия ЖАМБАЛОВА,
Оронгын хүдөөгэй
захиргаанай зайханай
орлогшо.

Ивалгын аймагай "Улаан-Оронго" колхоз холо ойгуур суугай ажахы байха. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай болон удаадахи жэлүүдтэ "Улаан-Оронго" колхоз хүрэг адуу малаар, хоньоршые баян, таряаланнаа, нуга сабшалангууднаа таряанай ба ногооной үндэр ургаса хуряажа шададаг заншалтай байһан. Оронгодо механизатор, луговодуудай хэдэн үеын гэр бүлэнүүд олон. Нютагтаа алдар солотой, домог дуунда ороһон тракторна бригадын бригадир, суута механизатор, Социалист Ажалай Герой Бимба Санжиевич Дымбрыловэй бэлиг шадабарие үргэлжлүүлһэн хэды олон түрүү таряашад урган гараа гээшэ! Алдарт таряашанай нэрэ мүнөөшье мартагдаагүй, үндэр амжалта туйлаһан механизатор Дымбрыловэй шан абадаг байна бшуу.

Оронгын совхозой халабашье, нютагай үбгэдэй хургаалаар томонууд таряашадай ажахынууд мүндэлэнхэй. Зарим нютагта адляар нэжээдээр-хошоодоор гү, али гэр бүлөөрөө таряашадай жэжэхэн ажахынууд болоогүйнэ хайшаалтай.

1994 он. Декабрь харын 17-ной үдэр. Нютагай 13 таряашадай ажахынууд дахяад хайн дураараа нэгэдэжэ, Оронгын колхоз байгуулба. Сутларһан ажалшад булта зоной гуйлтаар нютагайнгаа залуу инженер-механик мэргэжэлтэй Дондок Гомбоевич Цыремпиловые колхозой түрүүлэгшээр нэгэн дуугаар хунгабад.

Олоншье, үсөөншье эбэртэ малтай, хонидтой зон "шинии олон, минии үсөөн" гэжэ нэгэшье үгэ дуутгүй, бултынь колхоздоо тушаагаа. Трактор, машина баһал иимэрхүүгээр лэ колхозой мэдэлдэ оронхой. Оронгын колхоз 720 толгой эбэртэ бодо малтай, тэрэ тоодо 470 хаамхай үнээтэй, 3000 толгой эмэхонитой, 150 адуу моритой томохон ажахы нэргээгдэбэ.

Янгаажанай тракторна бригадада ошожо, бригадын залуу бригадир, агроном мэргэжэлтэй Пүрбэ Галсановтай уулзажа, ажал хэрэгээрнэ хонирхобди.

- Янгаажанда 1800 гектар таряатайбди, тэрэ тоодо 550 гектар шэниисэ, 400 гектар

БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

обёос, 466 гектар ешмээн болон бусад ургамалнууд таряатай юм. Шэниисын эшэнэ набтаршые наа, эдээгээр дүүрэн. Таряагаа нэгэшье хоолос гээлтэдэ оруулангүй хуряахые оролдонобди. Сэлмэг, бороо, саһагүй үдэрнүүд болоһой гэжэ зальбарнабди. - гэжэ Пүрбэ Галсанов хөөрөө хэн. Эндэ августын 15-наа жэгдэрэн таряа хадажа эхилэнхэй. Комбайнер, механизаторнууд мүнөө сагта бээз гамнангүй ажалланад.

Комбайнернууд үглөөгүүр комбайнуудаа заһана, тоһодоно, нэлгэнэ. Газарай шингэй хатахатай сасуу комбайнууд полидо гарана. Комбайнернууд сэлмэг үдэрнүүдые һамбаашалан, хүнийн 2 час болотор ажаллажа байгаа хэн. Үдэшэ харанхы болотор поли дээрэ комбайн жолоодохонь бэлэн хэрэг бэшэ. Тиибэшые эндэхи комбайнернууд дүй дүршэлтэй, бури нэргэгээр, хөрхоор комбайнуудаа ябуулна.

Комбайнернууд Сергей Ринчинов, Баян-Жаргал Цыренов, Даба-Цырен Тогтохоев үдэрэйнгөө түсэб холо үлүүлэн дүүргэнэд.

Эдэнэр бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллана. Комбайнер Сергей Ринчиновэй комбайн ехэ бүтээсэтэйгээр хүүдэлнэ. Хэршэдэг хутагаһаа эхилээд, холоомо суглууддаг бункер хүртээр яб байса түхээрэгдэнхэй. Таряа хуряалада комбайнаа эртээнһээ бэлдээ, шүрбэ, зэр зэмсэгүүд, нэльбэхэ модон хэрэгсэлнүүд, үнийнэй гамнажа, хадагалжа ябаһан запас частынууд ябталагдан, тусгаар хайрсаг соо табяатай.

Һүницдөө урдаа, хажуу талаһаа, хойноо хайса гэрэлтүүлэхэ түхээрэгдэнүүдые тодхонхой. Сергей Ринчинов Янгаажанай полинуудай түхэл хэлбэрийе, добо болдогуудые табан хургандаал мэдэнэ: эндэ хэдэн арбаад жэл соо таряа хуряана ха юм. Янгаажанай үргэн ута полинуудта комбайн, машинануудай абяан хүнийн сууряанда холоһоо элээр дуулдана.

Бригадада таряа хуряалгын бүхы ажал эмхитэйгээр, нягта холбоотойгоор бүтээгдэнэ. Комбайнернууд машина хүлээжэ, хаатангүй. Автомашинуудай жолоошод Буянта Бальжиев Александр Максаров хоёр хоорондоо үрдилдэн, унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүйнүүд, 5 комбайнһаа таряа зөөнэ. Заримдаа тракторнууд полиһоо таряа зөөлсэнэ. Автомашина бүхэн хайнаар түхээрэгдэнхэй, нэгэшье монсгон ороһон гээгдэнггүй.

Нарһата-Толгойн тоог дээрэ зөөгдэнэн таряан түргэн хийдхүүдэгдээд, хатаагдаад, тэрэ дороо амбаар, сарай соо хадагалагдана. Олоной зөөриие арьбалжа, гамнажа хураһан, эхэ эсэгынгээ хургаал заабари хайса хадуужа абаһан гэжэ Василий Очирович Юмове хараһаар мэдэхээр. Полиһоо ерэнэн таряанай хэмжэээ Базар Бальжинимаев тон гамтайгаар тоо бүридхэнэ.

Бригадада эдээ хоол үнэгүй, бүхы гаргашынь колхоз бээ дээрээ даажа абанхай. Тогоошон Анна Ринчинова тон амтатайгаар эдээ бэлдэнэ. Столоводо газарай эдээн элбэг. Холо захын полинуудта ажалладаг комбайнернуудта тусгаар амһартанууд соо хэжэ, халуун занһан абаашана. Энэ хадаа үрүн хэрэг бэшэ. Гэдэһэ дүүрэн байбал, сэдхэхэ дүүрэн ажаллаха аргатай болоно бшуу.

Янгаажанай бригадада 570 гектар таряан хуряагдаад байгаа хэн. Мүнөө дунда зэргээр гектарһаа 10 центнер шэниисэ абтана. Ахмад инженер агроном хоёр ээлжэлэн, тракторна 3 бригадын бригадирнуудтай үдэшэ бүри ажалай бүтээсэ шалгажа, поли дээрэхээ гэртээ бусангүй ажалланад. Комбайнуудай ямар нэгэ юумэнэйнь эбдэршэхэдэ, дары заһалсаха аргатай.

Юрэдөө, таряа хуряалада али болохо бэрхэшээнүүд үзэгдэнэ. Баян ургасын түлөө бригадын гэгшүүн бүхэн шармайн оролдоно.

В. БАТОРОВ.

БАГШАНАРАЙ БАГША

Норбо Гармаевнае Оронго нютагайхид "багшанарай багша" гэжэ хүндэлэн нэрлэдэг. Уни холын 1937 ондо Улаан-Үдын педрабфак тэрэ дүүргээ. Таһалгаряагүйгөөр 37 жэл соо багшалжа, 1974 ондо наһанайнгаа амаралтада гараа хэн. Амаралтада гарабашье, түрэл Оронгынгоо дунда хургуулида дирекцин гуйлтаар хурагшадта "Буддизм", хуушан монгол хэлэн, "Түбэд эм домой аргууд" гэхэн факультатив заагаа. Норбо Гармаевнагай гэрэйнэ хахадые түбэд номууд эзэлдэг. Эндэ монгол типографида барлагдаһан "Бадма Самбаава багшын хургаалууд",

"Маанин Гамбум", "Бурхан багшын шүтэхин учир" гэхэн номууд хэдэн дабхар хайрсагуудта ябтаан табяатай.

Үндэр наһатай болобошье, Норбо Гармаевна хурса харасатай, һонор ухаатай, сээр сарюун, хүл хүнгэн. Буряад хэлэ хургуулида зааха шэнэ номуудай гарахада, Норбо Гармаевнае урижа, һанамжа, бодолнуудынь асууһан байха юм. "Буряад үнэн" газетээ 50-дахы жэлээ, Оронго нютагтаа бултанһаа түрүүлэн, 1996 оной захил хэбэ. Буряад Республикын габыята багша, ажалдаа шалгарһанай медаллар түлөө шагнагдаһан. Оронго нютагай багшанарай аха захы Норбо Гармаевна Зодбоевада

Долоон үгын хологон шэнги Оронго нютагаа шэмэглэгт.

Үри, хүүгэдэйнгөө урмада

Үндэр наһа наһалыг, - гэжэ үреэхэ дуран хүрэнэ.

Мүнөө Санжи-Цыбык лама тухай дурсалгынь доро дуралдахамнай.

Хэдэн үеын түрэлөө мэдэхэ үбгэд, хүгшэд үсөөрнэ. Ураг түрэлэй, уг гарбалай түүхые наринаар хадуужа, үри хүүгэдтээ, аша зээнэртэ хөөрөжэ хуухадамни, досоомни тэниглэн болодог. Бидэнэр, наһатайшуул, элүүр энхэ, ухаан һонор ябаһан сагтаа ураг түрэлэй, уг гарбалай түүхые хөөрөхөө гадна, түрэл "Буряад үнэн" газетэдээ бэшэхэ ёһотойбди, уялгатайбди. Мүнөө зарим хүнүүдэй ураг түрэлөө мэдэхгүй гү, али буруу нэрлэдэг ушар олоор дайралдана.

САНЖИ-ЦЫБЫК ЛАМА
Би мүнөө өөрынгөө нагаса, эмшэ, уран зурааша, лама

Цыбыков Санжи-Цыбык тухай хөөрөхэмни. Минии нагаса Санжи-Цыбык лама Доодо Ивалга нютагта 1877 ондо түрэхэн юм. Бага балшар наһанһаа үхибүүдэй дунда илгаржа, шабараар элдэб бурхануудай дүрье бүтээн наададаг байгаа. Нагасын эхэ хоридог байгаа гэлсэгшэ. Тиибэшые, бүтээлнүүдые нь газараар хаянгүй, хүнүүдэй хүддэ гэшхүүлэнгүй, гэрэй оройн булангуудаар хуульдаг бэлэй. 6 наһатай болоходоо, модоной холтоһо хутагаар һиилэжэ, бурхануудай дүрэ бүтээдэг болобо, һонор, тусгаар шуран, бэрхэ Санжи-Цыбыгэй 7 наһа гүйсэхэдэнь, Янгаажанай дасанда лама болохынь хургуулида эльгээбэ.

Янгаажанай дасанай үнэндөө буряад угсаатанай эгээл томо, үнийнэй дасангуудай нэгэн байһаниинь мэдээжэ. Эндэ 500 гаран ламанар алба дүүргэдэг байгаа. Дасанда хураха үедөө Санжи-Цыбык Цыбыковэй зураһан бурханай дүрсэнүүд мүнөөшье олон нютагта үбгэд, хүгшэдэй баруун-хойтохи буланда эгээл хүндэтэй хойморто табяатай. Тэрэнэй аша габыа улад зоной урда ехэ. Санжи-Цыбык Цыбыковэй алдар соло монгол угсаатанай дунда ямар нэгэл сагта дэлгэрхэнэ дамжаагүй.

1931 он. Зунай нэрюухэн хүни. Доодо-Ивалга нютагай Будын Цыден-Доржын хүбүүн хүндэ

үбшэндэ дайрагдажа, Санжи-Цыбык ламын ашаар амидырба гэжэ дуулдаба. Хүбүүгээ абарһан Цыден-Доржи морин тэргээр ламая Янгаажан дасан абаашаһаа гараба. Уданшьегүй харгынь хүндэлэн, морин тэргэтэй милиционернүүд хаагаад, "Янгаажан дасанай эмшэ лама Санжи-Цыбык гэшэ гүт?" гээд, тушаажа абааша хэн. Уданшьегүй нютаг нугануудаар Санжи-Цыбык лама Дээдэ-Үдын түрмэдэ хаагдаба гэхэн мэдээсэл гараба. Минии эжын гурил, шара тоһо абаад, Санжи-Цыбык нагасада ошохондонь, эдээ хоолынь садатараа эдээд, үлэһынь гэдэргэнь тэхэриюулбэ:

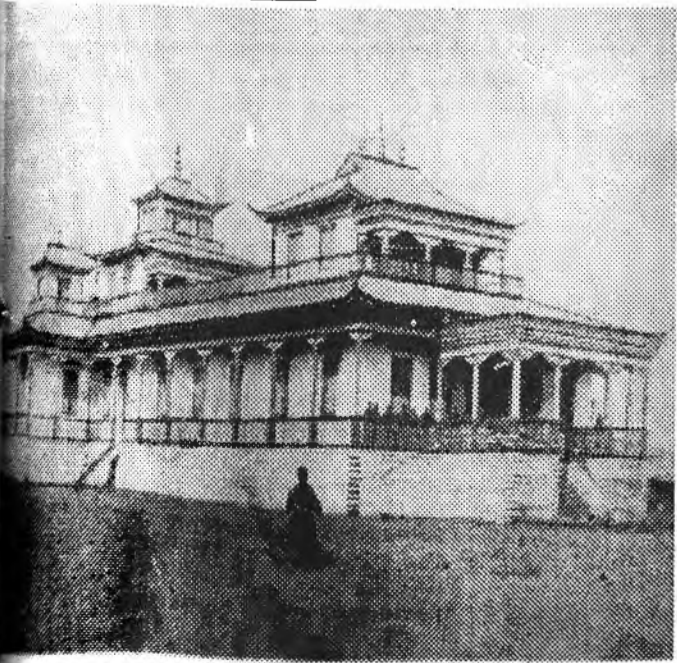
- Зэмэгүй намайе түрмэдэ хуульда. Минии үүсхэнэн хэрэг үргэн арад зондо туһатай. Тиимэһээ тэдэнэр намайе хээээдэшые мартахагүй. Дэлхэйдэ эрьехэ наран ээлжээтэй байдаг. Элүүр энхэ, үбшэ хабшангүй байгты! Аша, зээнэртнай амгалан байг лэ гэжэ адислаад ябашоо хэн, - гэжэ эжымни хөөрөдэг хэн. Санжи-Цыбык түрмэдэ хуухадаа, түрмын дарганар, милиционернүүдые дом аргаар аргадаг болобо. Түрмэ соогоо эгээл хүндэтэй хүн боложо, үнийше түрмэдэ хуунгүй, сүлөөдэ табигдаһан юм.

Норбо ЗОДБОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Янгаажанай дасан 1890-ээд онуудай һүүл багта.

Авторай архивһаа.

Энэ хуудаһые газетын корреспондент В. БАТОРОВ хэблэлдэ бэлдэбэ.

Чингис хаан тухай Табца тайлбарч талч

(Үргэлжлэл. Эхинийн сентябрийн 5, 6, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 19, 21, 22, 26, 27, октябрийн 3, 4, 5, 6, 10-най дугаарнуудта).

ТЭМҮҮЖЭН (ЧИНГИС ХААН)—Чингис хаанай анха мүнхдэлхэдэ, эсэгэ Есүүхэй баатарай тэрэндэ үгэһэн нэрэ. Чингис хаание бага, залуу наһандань иигэжэ нэрлэдэг байгаа. Тэмүүжэн XII жаранай уһан морин жэлэй зунай түрүүшын харын 16-най үдэр гү, али нийтын он тоололын 1162 оной дүрбэдэхи харын 16-най үдэр мүнөөнэй Хэнтэйн аймагай нютаг болохо Онон мүнэнэй Дэлүүнболдог гэдэг газарта түрэн байна. Тэмүүжэн баруун гартаа шагайн шэнээн нүжэ аджажа түрэн юм гэдэг.

Есүүхэй баатар татаар аймагай байдажа диилдэ, тэдэнэй ударидагша Тэмүүжэн уг, Хорибух гэгшэдые, барижа эрхэдэнь, Өэлүн хатанай хүбүү түрэн шаларта Тэмүүжэн гэжэ нэрлэһэн юм.

Тэмүүжэнэй эхэ Өэлүн хатан Олхонууд аймагай хүн байгаа. Тэмүүжэн багадаа нохойһоо айдаг хүбүүн хэн.

Тэмүүжэн багаһаа хойшо ухаалиг һонор, харбаха, намнахадаа мэргэн хүбүүн байгаа. Тэмүүжэнэй 9 наһатай байхада, Есүүхэй баатар хүбүүндэ бэри бэдэржэ, Өэлүн эхын түрхэмүүдэй олхонуудта ошгожо ябаба. Тиигэжэ ябатарнь, эсэгэ хүбүүн хоёрой замда Хонгирад аймагай Дай сэсэн дайралдаба.

Есүүхэй баатарта Дай сэсэнэй үхин Бэртэ һайшаагдаһан байна. Есүүхэй баатар Дай сэсэнэй хонноод, үглөөдэрын басагыень бэри болгохоёо гуйба. Бэртэ Тэмүүжэнһээ нэгэ наһаар эгэшэ байгаа. Дай сэсэнэй зүбшөөхэдэнь, Есүүхэй баатар хүбүүгээ тэдэнэй хүргэн болгожо, гэртэнь үлээбэ. Тиихэдээ Есүүхэй баатар Дай сэсэндэ хэлһэн байна: "Би хүбүүгээ орхибоб. Минии хүбүүн нохойһоо сошомхой юм. Эрхим худа, ши минии хүбүүе нохойһоо бү сошуула". Тэрэ сагта хурьган хүн хүүхэнэй гэртэ үлэдэг ёһотой байгаа. Энэ хадаа эхын умайе хүндэлжэ заншал болоно. Иимэ ёһо заншал бүри Сяньбион үеһөө дамжан ерэн байна.

Тэмүүжэн хүбүүн Дай сэсэнэй гэргэй газра эсэгынгээ далда оротор хараһаар үлэбэ. Есүүхэй баатар бусаха замдаа татаарнуудта хорлогдожо, Тэмүүжэн дүүнэртээ хамта үншэрһэн байна. Эсэгынгээ муу байһые дуулаад, Тэмүүжэн Мэнлигтэй хамта маша яаран гурбан үдэр, гурбан хүни хэтэ ябажа гэртээ ерэхэдэнь, эсэгэнь наһа бараһан байба. Эсэгэтээ

амидыдань уйлан голхорходонь, хонхотанай Чирха үбгэн хэлэбэ:
**Тула заһан мэтэ юундэ
Тулгардан гасална
гээшэбши?**

**Торгон сэрэгэ бэхилэе гэжэ
Томоотой үгээ хэлсэхэнай
дээрэ гү?**

**Уһан заһан мэтэ юундэ
Уяран гасална гээшэбши?
Улас түрээ байгуула гэжэ
Ушартай үгы хэлсэхэнай
дээрэ гү?**

Тэмүүжэн үнэншэ богоолойнгоо үгэдэ орожо, уйлахаяа болибо.

Есүүхэйн наһа бараһанай удаа тэрэнэй захиргаанда байһан обог аймагууд хамаг Монголой томохон аймаг болохо тайчуудтай ниилэжэ ошобо. Есүүхэйн дүтын нүхэдшы тэрэнэй гэр бүлынхидые орхин ябалсаһан байна. Гэрэй зарсанарһаа гансал Хуагчин гэдэг эмгэн үлэбэ.

Иигэжэ Өэлүн хатан хүүгэдтээ нютагтаа хаягдаба. Тэдэндэ 8 шаргал морин, нэгэ хонгор морин үлөө бэлэй. Өэлүн хатан Онон мүнэниие үгсэн, уруудан ябажа, алирһа, мойһо, һүдэ гэгшэгэнээ, мангир, гоогол түүжэ, өөрынгөө хүүгэдтэ үл залгуулжа байба. Тиигэһээр байтарнь, хүбүүдынь үдэн үндыжэ, заһаа барижа, шубуу агнажа, тарбага, зумбараа агнажа, эхээ тэжээдэг болобо.

Нэгэ үдэр Тэмүүжэн дүү Хасартаа хамтаржа, өөһэдэнь бариһан заһаа, булжамуурые булян абаба гэжэ уурлаад, эсэгэ нэгтэй, ондоо эхэтэй Бэртэрые харбан алаба.

**Ханияа хорлогшод,
Эжэлээ эдигшэд
Хэрэгы шон мэтэ
Барижа эдихэ,
Хэрын араатан мэтэ
Балмад амитад гүт?**

**Һүүдэрһээ ондоо нүхэргүй,
Һүүлһээ ондоо ташуургүй** байхада, тайчууднарай хоро шарые даагаад, үһөөгөө хэн яажа абахаб гэжэ байхада, таанар юундэ иимэ хэрэг хэбэбта?—гэжэ Өэлүн эхэ эртын үгэһөө эшэ татажа, үбгэдэй үгэһөө үндэһэн болгожо зэмэлбэ.

Өэлүн эхэ хүүгэдээ изагууртанай ёһоор хүмүүжүүдэг байгаа. Тэмүүжэн Жамуха хоёр арбаад наһатайдаа нэгэ хэды саг соо Ван хаанай ордондо хүмүүжэжэ байгаа. Тэдэ хоёр Онон мүнэнэй мүльһэн дээрэ үе-үе тоглон наадаха. Тиигэжэ байхада, Жамуха нэгэ гуранай шагай Тэмүүжэндэ үгэжэ, анда нүхэд болоһон байна. Тэрэнэй хойто хабар модон номоор харбан наадажа байхадаа, Жамуха буруугай хоёр эбэрые няан нүхэлжэ хэнэн дуутай годлиёо Тэмүүжэндэ үгэжэ, Тэмүүжэндэ арса модон годли булсуугаа Жамухада үгэжэ солиходоо, анда бололсоһоноо улам батадхаба.

Тэмүүжэнэй ухаалиг зоригой нютагтань алдаршажа

эхилхэдэнь, Тайчуудай ноёд үһөө нэхэхэ, Монголой хаан шэрээ буляха этгээд тодоржо байна гэжэ болгоомжолон бодожо эхилбэ. Зунай нэгэ үдэр тайчуудай Таргудай Хирилтуг дүтынгөө нүхэды дахуулжа, "хурьганай үһэн гуужаба, түлгын бэе түлжэбэ" (Өэлүнэй хүбүүд томо болобо) гэжэ хэлээд, довтолон ерэбэ. Өэлүн хүбүүдтээ шугы соо хоргодобо. Хасар Бэлгүдэй хоёр үлэжэ, модо хухалжа, шэбээ халха баряад, Хасар харбажа, байлдахаяа бээ зэхэбэ.

Тайчууд гэртэнь хүрээ ерээд, "Тэмүүжэн ахаяа гаргажа үгэ. Бусадшни хэрэггүй",—гэжэ хашхаралдаба. Тиихэдэнь Тэмүүжэн зугадажа, үндэр шугы руу шурган оробо. Тайчууд тэрэнэй хойноһоо нэбтэрэн орожо шадабагүй. Тэмүүжэн ой соо гурба хонобо. Тиигээд гэртээ хариха гэжэ шийдэжэ, морёо хүтэлөөд ябатарнь, моринойнь эмээл мултаран унашаба.

Тэмүүжэнэй ажаглан харахада, эмээлэйн хүмэлдэргын шанга байхада, эмээлын мултарһан байба. Тиихэдэнь тэнгэри болгоомжолхын дохёо үгэнэ ха юм гээд, дахин гурба хонохо болобо. Тиигээд ойһоо гаража ябаха гэтэрнь, зам дээрэнь гэрэй шэнээн сагаан шулуун харгыень хаан, хэбтэжэ байба. Тэнгэри һэргылжэ байна ха юм гэжэ бодоод, Тэмүүжэн дахин гурба хонобо.

Хамта дээрээ ой соо юһэ хоноод, Тэмүүжэн эдихэ хоолгүй боложо, "энэ мэтээр нэрэгүй үхэнхаар гарая" гэжэ хэлээд, замынь бүглэһэн гэрэй шэнээн сагаан шулуу тойрон, бүтүү шэрэнги модые хутагаараа отолхоор, ойһоо морёо хүтэлэн гаража ерэхэдэнь, тэрэниие отон хүлээжэ байһан тайчууд барижа абаба.

Тайчууд Тэмүүжэнэй хүзүүндэ дүнгэ зүүжэ, туража үхүүлхэгүйнь тулада айлаар зайлгажа, нэгэ хонуулдаг байба. Тэмүүжэн тэндэһээ Сорхон Шар, тэрэнэй хүүгэд Чимбай, Чулуун гэгшэдэй туһаламжаар тэрбедэжэ, Сэнгүр горхоной (Цэнхэрийн гол) Хар зүрхэнэй Хөх нуур гэдэг газарта хүрээжэ, эхэ, дүүнэртээ уулзаба.

Тэдэнэй тарбага, зумбараа алажа эдин, үдэр хоног үнгэргэжэ байтар, дээрмэшэд ерээжэ, найман шарга мориень хулуун намнажа ошобо. Тэрэ үдэр Бэлгүдэй ганса хонгор мориёо унажа, тарбага агнахаа ошоһон байгаа. Үдэшэ болоһон хойно Бэлгүдэй хонгор мориңдоо даажа ядатаргаа тарбага ашаад, хүтэлжэ ерэбэ.

Тэмүүжэн хонгор мориёо унажа, найман шаргал мориңдоо дээрмэшэдэй гарһаа булян абаба. Тэмүүжэн Боорчи хоёрой нүхэсэл иигэжэ эхилдэг бэлэй.

Тэмүүжэн арбан долоон наһа хүрээжэ, эсэгэ Есүүхэй баатарай амиды байхадаа, сүй табиһан Хонгирадай Дай сэсэнэй үхин Бэртэ гэгэн болгохоёо дүү Бэлгүдэйтээ хамта тэдэнэй Цэгцэр Чихургу зэрэг газарта нютаглажа байхадань, гэртээ

абажа ерэбэ.

Тэмүүжэн алдаһан уладаа эрьюулжэ абахын тула хүсэрдэг нүлөөтэй хүниие түшэжэ байха хэрэгтэй байгаа. Тиимэ хүниинь хэрэйдэй Тоорилхаан байгаа. Эгээлиимэ ушарһаа Тэмүүжэн хэрэйдэй ван хаание бараалхан, Бэртын тэрэндэ бэлэглэһэн хара булган дахые бэлэг болгон үргэжэ, тэдхэн туһалхые гуйһан байна. Хэрэйдэй ван хаан залуу Тэмүүжэнэй үргэһэн бэлэгые хүлеэн абаха зуураа, иигэжэ хэлэбэ:

**Хара булган дахыншни
харюуда**

**Хахасаһан уласышни
Хамтадхажа үгэе.**

**Булган дахыншни харюуда
Бутарһан уласышни
Бүтээжэ үгэе.**

**Бөөрэнь бүтсэдөө байг,
Сэрынь сээжэдэе байг!**

Ван хаан Тэмүүжэндэ иигэжэ ама бололсоһоноо, тэрэнэй туһа хүргэжэ ябахыень дурсан ханажашые боложо магад. Тэндэһээ бусажа ерээд, Ван хаанай хэлэһэн үгые Өэлүн эхэдээ дамжуулхадань, тон ехээр баярлаба.

Тэмүүжэнтэн Хэрлэн голы эхин Бүрги эрэгтэ нютаглажа байба. Нэгэтэ үглөөгүүр Өэлүн эхын гэрэй зарса Хуагчин эмгэн даһан заншалаараа эртэлэн бодожо, газра гарахадань, алас холоһоо мориңдой түбэргөөн соностожо, улам ойртожо, газар дэлбэрхэ мэтэ боложо байба. Хуагчин эмгэн гэртээ мэгдэн ороод, Өэлүндэ хэлэбэ:

—Эхэ, эхэ түргэн бодогты. Аймшагтай тайчууд ерэбэл,— гэбэ.

Өэлүн хүбүүдые һэрээгты гэжэ хэлээд, өөрөө яаралтай бодобо. Тэмүүжэн яаран бодоод, мориңдоо барижа ерэбэ.

Тэмүүжэн Өэлүн эхэ, Хасар, Хачиун, Тэмүгэ Отчигин, Бэлгүдэй, Боорчи, Зэлмэ гэгшэдтэ тус бүрин нэгэ-нэгэ мори хазарлаба. Тэмүүжэниие Өэлүн эхэ үбэр дээрээ һуулгаба. Нэгэ мориңдоо бага сага юумээ ашаад, гэрһээ хүдэлбэ. Хуагчин эмгэн хатан Бэртые бүхөөгтэй тэргэдэ һуулгажа, бөөрэдөө алаг үхэр хүлэн, Түнхэлэг горхон өөдэ ябаба. Тиихэдэнь тайчууд бэшэ, харин мэргидүүд довтолһониинь мэдэгдэбэ. Тэдэнэй хэлэг сэрэг Хуагчин эмгэнтэй уулзажа хөөрэлдэбэ:

—Ши юун хүмши?

—Би Тэмүүжэн эзэнэй харьяата хүнби. Ехэ гэртэ хони хиргахаяа ерээ нэм.

—Тэмүүжэн гэртээ бии гү?

—Тэмүүжэнэй бии, үгые би мэдэнэгүйб. Би хойто гэрһээ ябанаб.

Мэргидүүд Тэмүүжэнэй хойноһоо бэдэрэн ошобо. Тэмүүжэн Бурхан Халдун уулын шугыда шурган оробо. Мэргидүүд Хуагчин эмгэн

Бэртэ үжин хоёрые олзоод Тэмүүжэниие бариха гуйһан Бурхан Халдуниие гуйһан тойроод, намаг шабарта, бүтүү шэрэнгидэ наагажа, гэдэргэ бусаһан байна.

Тэмүүжэн мэргидүүдэй руугаа ошоһон тухай мэдэһэн абаад, уулаһаа буужа ерэбэ. Тиигээд Тэмүүжэн, Хасар Бэлгүдэй хоёр дүүгээ дахуула Туул голы хара шугыа нютаглажа байһан Ван хаан ошожо "Мэргидүүд довтолһон эхэнэрыемни булян абаба. Хасар эсэгэмни, эхэнэрыемни бусажа асархада туһалыг"—гэбэ. Тарһаа гуйлгые Ван хаан дуратаһан зүбшөөбэ.

Тиигээд Тэмүүжэн, Ван хаан Жамуха анда гурбан Олоон мүнэнэй Батохон бооржолон хүдэлэн, мэргидэй эзэн Тогто бэхиин үргөө гэртэ довтолһон Мэргидүүд сохигдожо, зүбшөө зугадаба. Тэмүүжэн зугадагшадай дундаһаа Бурхан хатан Хуагчин эмгэн хойно оложо абаба.

Тэмүүжэн Жамуха хоёр бээдээ түшэг боложо, түшэжэлһээ үлүү саг соо түшэһэн нютаглан байһанаа, хоёртэһаа халажа нүүһэн юм. Тэрэ хамта Монголой изагуур дотрһоо Хотула хаанһаа хойно бараг эзэнгүй байһан хөшөрээ эзэлхые хүсэһэн хүн байгаа.

Тэмүүжэн Жамуха хойно халажа, хүниин туршада нүхэ үглөөгүүр болоходонь, 20 гаруй ехэ, бага обог аймагтай толгойлогшонор Жамуха орхин, хэдэ хэдэн хүрээ болоно харьяата арадтаяа халһан Тэмүүжэндэ ерээжэ нийлэбэ. Тэмүүжэн иигэжэ олон хоног обог аймагай ударидаһан хүрээлүүлжэ шадаһан байһан.

Тэмүүжэнэй Цэнхэрийн голы Хар зүрхэнэй Хөх нуур гэдэг газарта 1189 оной нютаглажа байхадань, Хонгор хаанай хүбүүн Алтан, Жүрэн аймагай толгойлогшо Сагаан Нэгүүн тайжын хүбүүн Хурч гэгшэд зүбшээдэн, хасар Монголой хаанда үргэмжэ Чингис хаан гэжэ нэрэ үгэбэ.

Тэмүүжэн өөрыень болгожо, үргэмжэлһэн тэрэ дээрэ Алтан Хучар хоёрыень Монголой хаан болгогты дурадхаһан байна. Гэбшөө үргэмжэлбэ. Тиихэдэ Тэмүүжэн 28 наһатай байгаа.

УРАН ЧИНГҮЙ — Чингүи болбол Чингис хаан урдаһаа эсэргүү бодол гэрһээ хэдэһэн байна. Тэрэ хэрэгтэ дүү Хасарынь усадхан бэлэй. Энэ ушарта Чингис хаан Хасарта Болболон эхэнэрые бэлэглэбэ.

(Үргэлжэлэһын хараха).

Монгол
Д.БАЛЬЖИН
оршуу

С. А. Есенинэй түрэнхөөр 100 жэлэй ойдо

"ҮНГЭРХЭН ЮУМЭ ХАЙРЛАН, ХҮЛЕЭН ДУУДАНАГҮЙБ"

КАЧАЛОВАЙ НОХОЙДО

Зургаадахн класс дүүргээд байгаа. Бүхэроссин пионерүүдэй "Орлёнок" лагерта амарха путёвкотой ороод, тишээ ошохо ханаатай Улаан-Үдэ хото ербэб. Түрэлэйдөө буугаад, үглөөдэрын ВЛКСМ-эй обком хоёо хүлээжэ, хонохо баатай болоо бэлэйб. Түрэлэйхимни намайе гэртээ орхёод, хаанаһаа, юу абажа байганиемни заагаад, "үдэшлэн бии болохобди даа" гээд гаража ябашоо хэн.

Улаан-Үдэ соо ербылдэн бодожо байһан табан дабхар шулуун гэр соо үлөө һаа, хүдөөдэ ехэ болоһон би юу хэхэ байһанаа оложо ядаха хэн хаб. Зүгөөр түрэлнүүдани модон буусатай, эрхим һайн огород хай хэн. Би номой шкаф сооһоо түрүүшын дайралдаһан ном абаад, газашаа гарабаб. Үдхэн набшатай таниагүй модон доро ороод һуужа байтараа, үнөөхи номоо нээбэб. Сергей Есенин. Шэлэгдэмэл шүлэгүүд" гээд бэшээтэй байхадань, һөөргэнь абаашаха гэжэ байтараа, хадаа гээд, номоо нээбэб. Тиигээд лэ бэшэ халангүй уншабаб. Түрүүшын лэ шүлэг анхаралыемни татаа. һүүдэнь би тэрээнине нимэрхүүгээр оршуулаа хэм:

Улаан уһаараа наранай тэндэ
Табан капуста далангые бүрхөөхэдэ,
Урхыан эхынгээ ногоон дэлэнгыень
Урматой хүхэнэ бишыхан клёниинь...

Есенинэй эльбэ жадхата, онсо хүгжэмтэй, альбан нүлөөтэй, одоо һайхан мурнүүдэй охиңдо бүхы гүлмэр хөөрөө, сэдхэлээрээ нэрбэгдэшоод һуухадаа, уран үгын уян нугархайе, эмниг дошхонине, уран гоёые элээр мэдэрээ бэлэйб. Алишье таланаань хараа һаа, Сергей Есенин хадаа агууехэ поэт, агууехэ хүн, агууехэ эрхэтэн байгаа гээд ханахаар агша.

Тэрэнэй нэрэтэй холбон хэлсэгдэдэг хоб жэб, элдэб зэрэб үгэнүүд, муу муухай һураг суу-хуу бултадаа хуурмаг, эхинһээ һүүл болотороо атаархагшадай муу ханаан, хүсэжэ ядагшадай хусалдаан, боролгон хаа хаш гээд ханахаар. Тиймэһээ мэдээжэ басни соо хэлэгдэхэнэй ёһоор Заанине Моськын бороһонинь буу. Тиймэһээ поэдэй өөрын хэлэхээр "ехэ юумэн холоһоо харагдадаг", бүхы худал хуурмаг, муу шатай зоний няһан юумэниинь хуу хууран халаад, бодото агууехэ Поэт манай урда байна ха юм.

Хүндэтуншагшадтаа Сергей Есенинэй зарим шүлэгүүдэй оршуулгануудые дурадахадаа, муутаар шуулһан байгаа һаамни хүлисыг гээд хандаха байнаб. Уншыгт даа, хүндэтэ уншагшад.

Ц.ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Үгэл даа, Джим,
жаргалайм золдо һабараа.
Иимэ һабар нэгэтэшье хараагүйб.
Хусаялши даа, һара доро хожуулаа
Үгэл даа, Джим,
жаргалайм золдо һабараа.
Хүлисэ, нүхэр.
Бү долёо гарыем.
Хүсэд ойлго, нэгэл юрын юумэ.
Мэдэнгүйлши, юун гээшэб ажаһууха.
Ажаһуудал болохотойл юумэн байха.
Шиний эзэн аятайшье хүн.
Солотой.

Айлшад танаар олоороо ябадаг ёһотой,
Хүн бүхэн шамайе хөөршөөн һайшаажа,
Хилэн мэтэ нооһыешни эльбэдэг,
Нохойшье һаа, хүнэй сэдхэл татаналши.
Налгай урин, жэгтэй зохи́д зантайш.
Хэһээшье шимни зүбшөөл нэгэтэш һурангүй,
һогтуу хүндэл даа, хандахаха аһаналши.

Шарганууд, шарганууд! Э-эх морид, морид!
Нүдхэр эдэниие асараа гү?
Шадал мэдүүлэн, талын дунда түргэдэһэн,
Шарья хонхо эльгэ хатаһандал жэнгирнэл,
Һара үгы. Нохойн хусаха дууданагүй.
Холо.

Саана,
Хажуу тээмнай,
Хооһондо.

Хороод байлши, ажабайдал минии...
Нүгшэрөө бэшэб, мүнхэ наһатай шэнгилби.
Улаа, улаашан, энэ һүни зорёон,
Урматой наашни, би баһа дуулахаб.

Сэбэр хүүхэнэй альбан хараса тухай,
Энгүү минии залуу наһан тухай...
Заримдаа малгай даран зэхээд,
Зарлиг мори оглёободоо оруулаад,
Зэбэри үбһэ дэрлэн хэбтээд, юрэдөө,
Зөвшүү мэтээр гүйлгэдэг хэм һүниңдөө.

Улаан бэемни хаанаһаа гэгтэ сэхэрээ юм?
Тавса бэшэ, олон басагадай зүрхэ...
Тармонимни хүүхэдэй тархи эрьюулдэг хэн.
Тальянкамни, дуулан, наадан бэрхэ!
Хуу үнгэрөө. Үнэмнишье шэнгэрээ.

Хурдан моримни хүгшэрэн, баһал муудаа.
Тала янзаар хөөрэлдэхэ шадалгүй,
Тальянкамни дуулахаһаашые болёо...
Хүйтэрөөгүйл теэд зүрхэ сэдхэлни,
Хүйтэн жабар, саһан намда аятай.

Шалюун байһан залуу наһан тухаймни
Шарья хонхо эльгэ хатанал гунигтай.

Түрэнхэн юумэ хайрлан, хүлээн дууданагүйб,
Модоной сэсэг мэтээр хагдарха,
Марай набшын алтан үнгөөр нэрбэгдэн,
Мрам сайжа, залуу наһан үнгэрхэ.

Мдаа эсэжэ, хүйтэ даһан зүрхэмни,
Млуу янзаар урданайхидаал сохилхогүйш.
Мунанай үнгөөр үерлэһэн дайдамни,
Мүд нюсэгөөр зайжа гарахыем урихагүйш.

Малхан зүрхыем улам-улам үсөөнөөр
Мшамай ольһото мэдэрэл хүлгөөнэл...
Манаб гээһэн сэдхэлэйм арюуханиинь үшөө,
Мрасым үер, һанал бодолойм үер!

Мһан хяһуур болошообиб дура хүсэлдөө—
Мхинуур наһая али зүүдэлхэн байгаа гүб?
Мбарай үглөөнэй суурья дуудан, юрэдөө,
Мган морёор гүйлгэжэ гараһан байгаа гүб?

Мтата бидэ мүнхэ бэшэ, үмхибди...
Мндэн унана клёной шара набша,
Мсалтагүйгөөр газар дэлхэйгээ орхихобди,
Млээ тулажа, нүгшэлгын ерээ хада...

"ТААЛЫШ, НАМАЙЕ ТААЛЫШ..."

Таалыш, намайе таалыш.
Шуһа гаратар, үбдэтэр.
Түбшэн бодолтой таарахагүйл
Зүрхэнэй халуун сохидол.
Газарта унаһан аягамнай,
Хүхирэн зоной дунда,
Гай тодхор зүгнэнэгүйл.
Хүхюү наһан нэгэ.
Тойроод хара номгоноор,
Тэрэ шиигтэй бүрэнхы соо
Шара турлааг шэнгээр
Элине һара газар дээр.
Таалыш даа теэд, таала.
Тэндэ тэрэ элигшэ
Таамаг, юрэдөөл, мэдэнэ хаш
Үхэлэйм дүтэ байһые...
Һалажа байһан шадал!
Нүгшэхэл хадаа, нүгшэхэл!
Һүүлшынгээ амин хүрэтэрөө
Инагай урал таалаха.
Һүниин хүхэхэн нойрмог соо,
Энэрхы мойһоной шэбэнээн соо,

Нюусагүйгөөр, эшэнгүй,
"Шинийб",—гэжэ хэлэхэ,
Инаг һайхан дангина...
Зүгөөр дүүрэн аяга дээр
Хөөһөөр билтаран бү һалаг
Мүнхэ наранай гэрэл.
Дуулыш, дуулыш инаг
Манай наһан энэл!

Хөөрхэн минии Шаганэл
Хойто зүтэйл хадаа
Хөөрэхэб поли тухай,
Һарын сагаан толондо
Һаршаганаһан тарьян тухай,
Хөөрхэн минии Шаганэл
Хойто зүтэйл хадаа
Ходо тиигэжэ һанана гүб?
Хойнохи һарашые томол
Шэмэрүүн дуулим Рязаньһаа
Шираз гоё бэшэл.
Хойто зүтэйл хадаа...
Хөөрэхэб поли тухай—
Тарьянай зүһэтэйл үһэмни
Татаад хургандаа орёогыш,
Тархиш үбшэнтэй бэшэл даа.
Хөөрхэн шамдаа эбдүүсэн,
Хөөрэхэб поли тухай.
Һарын сагаан толондо
Һаршаганаһан тарьян тухай.
Буржагар үһэнэйм үнгөөр
Бултыень ойлгожо абыш,
Һаналыемни зүгөөр бү һэргээ
Һарын сагаан толондо...
Шаганэ, минии Шаганэл
Шаршаганаһан саһатай
орондо
Нэгэ басаган бии юм,
Нээрээ шамдаа адлихан,
Шаналдаг аамм намайе...
Шаганэ, минии Шаганэл!

СЕРГЕЙ ЕСЕНИН

Урин нүхэр, Джим.
Танайда ерэн айлшад соо
Угаа олон энэш, тэрэш байдаг лэ.
Тэдэнэй дунда үтэ дуугүй нэгэн
Иишэ юрэл ороогүй гү?
Гунигтай.
Ерэхэ байха.
Этигэ намдаа, Джим.
Эгээл тиихэдэ нюдэ руунь шэртэн,
Минии орондо гарыень уринаар долёохощ.
Зэмэтэй, зэмэтэй бүхы юумэнэймни түлөө...

"МҮНӨӨ ҮДЭР ҺЭЛГЭЭШЭН ҺЭЭ ҺУРАБАБ..."

1.
Мүнөө үдэр һэлгээшэнһээ һурабаб.
Хахад туман хэды солхооб болохоб?
Хайшан гэжэ сэбэр һайхан Лалада
Перси хэлээр "дуратайб" гэжэ хэлэхэб?
Мүнөө үдэр һэлгээшэнһээ һурабаб.
Ван нуурай долгинуудһааш аалиханаар.
Хайшан гэжэ сэбэр һайхан Лалада
Нэрлэн хэлэхэб мээхэй уринаар... "таалуула".
Үшөө һурааб дахин, дахин тэрээнһээ
Сэдхэл соогоо хитүү зангаа нюусалан,
Хайшан гэжэ сэбэр һайхан Лалада
Хэлэхэ гээшэб "миниинь" гэжэ зүрхэлэн...

2.
Харюу хэлээ тобшоор намда һэлгээшэн
Дуран тухай үгөөр хэлэжэ болохогүйл.
Дуран тухай нюусаар һанаа алдахал,
Нюдэд баһа яхонт мэтээр ялархал...
Озохо гээшыш нэрлэн хэлэхын аргагүй,
Озохо гээшэ тамын ехэ нүгэлгүй.
Улаан сэсэгээр "озохо" гээшэш бадаран,
Тэрэнэй дэльбээр урал дээрэш хайлахал.
Дуран гээшэ хоһон тангариг болодоггүйл
Зоболон, жаргал дурантаяал үзэхэш.
"Минии" гэжэ гарнуудш хэлэжэ шадахал
Хара чадра хуура татан абахадаш...

Тарьян хадагдаа, тужанууд нюсэгэн.
Талаян уһанһаа шииг, манан.
Мөөр мэтээр хадын саагуур
Мухарин ороо һулахан наран.
Олоной ябаһан харгы мүнөө
Дуурана аалихан һаналда абтан,
Дунгяа һайхан буурал үбэлөө
Хүлээхэ сагнай багахан үлөө.
Бишни баһал шэрэнги соо,
Аажам мананай үдхэн соо,
Шарахан һарын унаган мэтээр
Шаргада хүллэгдэн орохыень харааб...

"ДУУНТАЙ ХАМТА АЛХАЛАН..."

Һаяхан Ивалгын совхоз-техникумэй актoвa зал соо ехэ һайндэр болобо. Ушарын юун бэ гэхэдэ, техникумэй хүгжэм дуунай багша Софья Содномовна Гаврилова-Цыжибоной түрһөөр 50 һаһанай, зохёохы ажалын эхилһээр 30 жэлэй ойн баярые коллективынь тэмдэглэбэ.

Гурбан час соо үргэлжэлһэн хүгжэмэй, дуунай, хатар нааданай үдэш эрхим хэмжээндэ үнгэрөө. "Дуунтай хамта алхалан..." гэжэ нэрлэгдһэн программань һонёор найруулагдһан байна.

Улаан-Удын хүгжэмэй училищиие 1965 ондо дүүргээд, эдир басаган Ярууна эльгээгдэжэ, хүгжэмэй һургуулин директорээр, хүгжэмэй багшаар хүдэлжэ, ажалынгаа намтар эхилээ. Удаань Улаан-Удын 1-дэхи интернат һургуулида багшалаа. Ивалгада 1972 онһоо тэрэ үеын гидромелиоративна техникумдэ уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ боложо ошоһоор, мүнөө хүрэтэр ажаллана.

"Дуунтай хамта алхалан..." гһэн программа хадаа С. С. Гаврилова-Цыжибоной зохёохы ажалай тоосоон болоно. Софья Содномовнагай халуун хабаадалгатайгаар дуушадай хэдэн ансамбль, дуэдүүд, трионууд байгуулагдһан байна. Тэдэнэр аймагайнгаа, республиканска, зональна харалгануудта, фестивальнуудта ходоодоо шангай һуури эзэлдэг, олонхи ушарта лауреадууд болодог байна.

Хүшэр хүндэ байдалда найраад, шэхэ дүли болоод байнгүй, зоние эмхидхэжэ, шэнэ дуунуудта һургажа ябахандаа, сэдхэлын сэлмэг байдаг гэшэ ааб даа. Сэдхэлэйнгээ дулаае зонтой хубаадажа ябаханаа һайн һайхан юумэн байхагүй.

Совхоз-техникумэй удамаршад, багшанар, студентнэр, Дымбрыловтэнэй бүлын ансамбль, Улаан-Удын лицей-интернадай, Ивалгын олонитын түлөөлэгшэд, түрэлхидын алтан ойгоорнь халуунаар амаршалжа, зохёохы ажадаа үндэр амжалта туйлахыень хүсэбэ.

М. ДАНИЛОВА.

"Республикымнай арадай артист Цыден Цырендоржиев Россия габыата артистка Нина Токуренова хоёрой найруулан бэшһэн "Шэдигэ зүүдэн" гэжэ зүжэг буряад драмын театрай тайзан дээрэ табигдаба.

Энэмнай эхин һургуулин үхибүүдэ зориулжа, түрэлхи буряад хэлээ һайн мэдэхын тула унаган буряадаараа хөөрөлдөжэ, бэшжэ һургаха гһэн хараа бодолтой зүжэг наадан болоно.

"Алтан соёмбо" - буряад драмын театрта" гһэн статья урда тэнь манай газетэдэ гарһан байха. Тэрэн соо буряад хэлээ хайшаг гэжэ түргэн шудалхаб, ямар аргаар үхибүүдые урданынгаа ёһо заншал сахюулжа һургахаб гэхэ мэтын асуудалнууд табигдаһан байха.

Хэнэйшье мэдһээр, Улаан-Удэ хотодо түрһэн, өөдөө болоһон үхибүүд түрэлхи буряад хэлээ һайн

"АЛТАН СОЁМБО" АЖАЛАА ЭХИЛЭБЭ

мэдһэнгүй. Эндэ хэн гэмтэйб? Түрэлхидын болоно гү, али һуража байһан һургуули, ажаһуужа байһан гүрэн түрэмнай гү? Түрһэн хэлээ мэдэхгүй гһэшэмнай одоол дорой ябадал болоно гэжэ бултанда мэдэжэ. Соёлой болон Эрдэм һуралсалай министрствэнүүдэй ехэ салин түлбэри абажа байдаг хүдэлмэрилэгшэд энээн тухай һанагаа табидаг зон гэшэ гү, али үгы гү гһэн асуудал табиха дуран хүрэнэ.

Энэ зүжэгы Буряад Республикын габыата уран зурааша Бальжинима Доржиев найруулан зураһан байна. Хүгжэмын Россия "соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ, композитор Владлен Пантаев, хатар табин найруулагша Буряад Республикын габыата артистка Дарима Найданова, зүжэгы найруулан

табигша режиссёр Л. П. Цыденова.

Зүжэгэй гол герой болохо Чингис хүбүүн (Буряад Республикын габыата артист В. Самбуев) үбгэн аба (Буряад Республикын арадай артист Д. Д. Бочиктоев) хүгшэн эжы (Буряад Республикын габыата артистка Д. Батомункуева) хоёртоо айлшалжа, хүдоо нютагаа ербэ. Уелжэ ябаһан дүү басаганиннь жаһаа наадажа өөдөө болоһон нохой, гэрэйн аһиатад (петух, хонид, миисгэй) хани халуунаар угтана. Аша хүбүүн Чингис үбгэн абадаа урданай буряад мүнһон гаһа, хүгшэн эжыдэ

пулаад бэлэг баридаһан, үжэ харюудань буряад дэгдэ хутага хэтэ сахюурта үмдэхүүлнэ.

Үбгэн абань аша хүбүүн урданай буряад үлгэр хөөрөг хүбүүн унтажа, шэдигэ зүүдэн Тэрэ зүүдэн соогоо ойн зан элдэб аһиатадтай (баабгай, гуржархи, эрбээхэй гэхэ мэтэ) үжэ нүхэсэнэ. Ёһо мэдэхгүй аһи нютагай эзэн болохо гүрөөн ехэ хохидолдо орожо, өөрийн һадаһад бултадаа хосорно.

Эндэ зүжэгэй уха ханьяа өһөдөө ержэ харахадань биледэй сэн 1500 түхэригтэ

Энэ түрүүһин зүжэгтэ Удэ хотымнай 1-дэхи болоһон дуида һургуулинуудай эхил һурагшад буряад хэлээ багшанартай ержэ, һонирхожо хараа.

Энэ зүжэгтэ артист Бабуев, Д. Д. Бочиктоев, А. Д. С. Банзаракаева, Д. Балданов, А. Цыдыпова, Е. Дамба, Жаргалова, И. Цыбышев, Ригчинов, Ж. Балданов, В. С. Цыдыпова, Т. Бальжма, Очирова гэгшэд уран наадаба.

Театрай танхим соо һурагшад, сэхыень хэлэбэ хэлээ булта һайн мэдэхэ һаа, тайзан дээрэ боложо үйлэ хэрэгы ехэ һонирхон абаа шэмэглэбэ болоһонхойнууд һууна.

Энэ зүжэгнай дууай, хатар наадатай, эрхим һаа шэмэглэгдһэнхэй гэдэ дабтая. Тиггээдһье аршаадамар бэрхээр ромму үйсэдхэнэ гэжэ зүжэгтэ багшанар Н. Я. Селива, Ванжилова, С. В. Жамсма, Жигжитова гэгшэд тэмдэглээ.

Хотын эрдэм һурагшад, урвалениин дарга Ульина Мангуйтова театрай дарга Жалхандаева, лесьяк Ц. Б. Цырендоржиева, В. Токуреновада, найруулагша Цыденовада болоһон артистуудта зохёохы амжалта, бултандаа элүүр зол жаргал хүсэбэ.

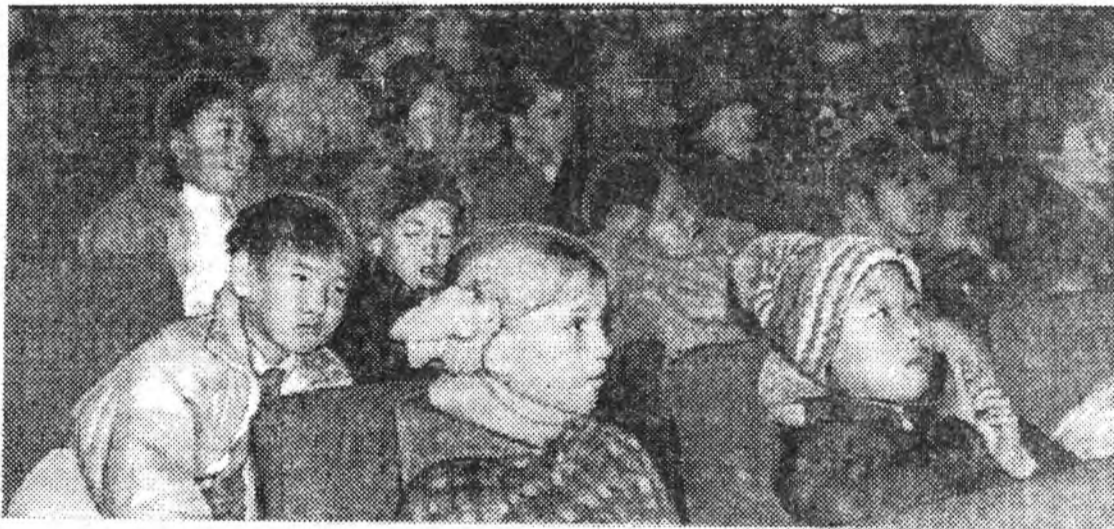
Б. Д. Манай ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: харагшад; зүжэгһөө хэлбэ. М. ШАНТАКОВОЙ фото

ШЭМЭЭШЭГҮҮДЭЙ СОЁЛОЙ ҮДЭРНҮҮД

Шэмээшэгүүдэй соёлой үдэрнүүд октябриин 27-28-да Улаан-Удэдэ үнгэргэгдэхэнь. Забайкалин хуушанай ёһо заншал баримтадагшадтай 300 гаран жэлэй түүхэ Буряад ороной нислэл хотынхидай урда үргэһөөр дэлгэгдэхэ байна. Буряад Республикын Правительство энэ һайндэрые үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитет баталаа. Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. Ч. Нимаева тус хорооһине хүтэлбэриланэ. Энэ хэмжээ ябуулагдану хала мүнгэ зөөри һомологдоо. "Забайкалин шэмээшэгүүдэй һуудал байдалые, соёл болбосоролье сахиха, хүгжөөхэ" темээр түүхэреэн шэрээ үнгэргэгдэхэ, шэмээшэгүүдэй соёлой түбүүдэй зохёохы ажал ябуулажа, Забайкалин шэмээшэгүүдэй түүхэ тухай архивай материалнуудаар выставкэнүүд эмхидхэгдэхэ юм.

Буряад ороной олон үндэһе яһатанһаа бүридэдэг арадуудай соёлдо өөрсэ шухаг хубитгана оруулжа байдаг шэмээшэгүүдэй ёһо заншалнуудые һэргээхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Соёлой үдэрнүүдэй үедэ Дээдэ-Удын хуушанай ёһо баримталагшадтай бүлгэм Этнографическа музейн газар дээрхи Новоиколевско хүмэ соо үргэл мургэлэй уншалгануудые эмхидхэхэ.

Гансал Буряад ороной бэшэ, мүн Новосибирскэ областин элдэб нютагуудһаа айлшад энэ һайндэртэ ерэхэ. Опера болон баледэй театр соо үнгэргэгдэхэ гала-концертээр соёлой үдэрнүүд дүүрэхэ юм.

"БАЙГАЛАЙ" ЭЭЛЖЭЭДЭХИ..

Буряадай Уран зохёолшодой холбооной үмэнһөө хоёр һарадаа нэгэ дахин хэблэгдэдэг "Байгал" журналай ээлжээтэ дугаар үлэжэшы хэблэгдэ һаа, уншагшадтаа хүргэгдэхэнь гэшэ. Мүнөө үедэ журнал хэблэхын тула мунгэн зөөри тон ехээр дуталдана. Тиггээбэ ялашые, буряад номуудай угаа үсөөнөөр гаргагдадаг болоһон ушарһаа иматгал энэ журналда уран зохёолшодомнай шэнэ бүтээлүүд толилогдоно гэшэ.

Энэшые удаа залуу уран зохёолшо Александр Лыгденовай "Нюдэнэй аршаан", "Үншэн" гһэн расказууд "Шэнэ зохёолнууд" гэжэ гаршаг дор хэблэгдэбэ.

"Буряад зохёолой алтан жасаһаа" гһэн гаршаг уншагшадтай һонирхол үннэй татадаг болонхой. Энэ дугаарта Буряадай элитэ уран зохёолшо, эрдэмтэн Самандабадрин (Базар Барадин) суута "Шойжид хатан" гһэн түүхэгэ драмын түгэсхэл үгтэбэ.

"Байгал" журналда "Очерк, публицистикэ" гһэн гаршаг үннэй заншалта болонхой. Энэшые удаа тус

дугаарта Даши-Нима Раднаевай "Дайнай харгы" гһэн публицистикэ Агуу Илалтын 50 жэлэй ойдо зориулагдан хэблэгдэбэ.

Һүүдэй хэдэн жэлдэ "Буддын шажан: түүхэ, һургаал, зохёол" гһэн гаршаг дор хэблэгдһэн материалнууд олоной анхарал татадаг болонхой. Энэ дугаарта Буряад ороноймнай уншагшад гэгээн түрэлтэ Далай-ламын өөрын бэшһэн намтартай танилсаха аргатай. Тэрэ намтарын "Хари газарта одоһон эрхэ сүлөө" гһэн нэрэтэйгээр тунхаглагдаба.

Буряадай мэдэжэ уран зохёолшо Гунга Чимитовэй 70 һаһанай ойдо зориулжа, поэт А. Жамбалон "Аша габыаны асарн ехэ" гһэн дурсалга хэблүүлэ. Мүн эндэ уран зохёолшо Г. Чимитовэй шэнэ шүлэгүүд толилогдонхой.

"Байгал" - үхибүүдтэ" гһэн гаршаг дор монгол арадай онтохонууд үгтэбэ.

Манай корр.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИГОВ Б. М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ПИШТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор), РИПЧИШОВ С. Д. (редакторай орлогшо), САМБЯТОВА Т. В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4327. Хэблэлдэ тунхагдһан сэг 20.00.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдэ. Директорэйн телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэ абтанхай. Заказ №192.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, тунхагшын - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай (даагшань), 2-57-63, олонитын хүдэлмэрийн ба мэдээлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-71; корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-64, Баргажанда - 91-6-40. "Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.